

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**İLKÖĞRETİM 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMININ GENEL AMAÇLARINA ULAŞMA DÜZEYİNE
İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ (Elazığ İli Örneği)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Esen DURMUŞ

HAZIRLAYAN
Lokman POLAT

ELAZIĞ - 2012

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**İLKÖĞRETİM 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMININ GENEL AMAÇLARINA ULAŞMA DÜZEYİNE
İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ (Elazığ İli Örneği)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Esen DURMUŞ

HAZIRLAYAN
Lokman POLAT

Jürimizce 27.01.2012 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezi oy birliği/ oy çokluğu ile başarılı sayılmıştır.

Jüri Üyeleri:

1. Doç. Dr. Zafer ÇAKMAK
2. Yrd. Doç. Dr. Esen DURMUŞ (Tez Danışmanı)
3. Yrd. Doç. Dr. Filiz VAROL

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun
..... tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Doç. Dr. Zafer ÇAKMAK
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖZET

**İLKÖĞRETİM 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMININ GENEL AMAÇLARINA ULAŞMA DÜZEYİNE İLİŞKİN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ (Elazığ İli Örneği)**

Lokman POLAT

Yüksek Lisans

Fırat Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

İlköğretim Anabilim Dalı

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı

ELAZIĞ -2012, Sayfa: X+98

Bu araştırma Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının genel amaçlarına ulaşma düzeyine ilişkin öğretmen görüşlerinin ve bu görüşlerin öğretmenlerin cinsiyetine, eğitim durumlarına ve hizmet sürelerine göre bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, verilerin toplanması için araştırmacı tarafından, öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının genel amaçlarına ilişkin görüşlerine yönelik 5'li Likert tipi anket geliştirilmiştir. Yapılan istatistiksel işlemler ve alınan uzman görüşleri sonucunda ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu bulunmuştur.

Araştırmanın evrenini Elazığ ili Merkez ilçesine bağlı ilköğretim okullarında görevli Sosyal Bilgiler öğretmenleri; örneklemini ise bu okullarda görev yapan 69 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırma bulguları yedi boyutta incelenmiş, her bir boyut için ortalama, standart sapma değerleri alınmıştır. Yine her boyut için t testi ve varyans analiziyle gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre öğretmenler, Sosyal Bilgiler ders ve öğrenci çalışma kitaplarını SBDÖ Programı genel amaçlarına ulaşılmasında

III

yeterli bulmaktadır. Genel amaçlar, ğrenci ve toplum ihtiyaçlarına uygun bulunmuştur. Ancak ders saatinin yetersizliği genel amaçlara ulaşmada bir engel olarak görölmüştür.

Sosyal Bilgiler ğretmenleri, ğretim ortamının demokratik olmasına ve öğrencilerin orijinal fikirlerini özgürce ifade edebilmelerine dikkat etmektedirler. SBDÖ Programı genel amaçları içindeki analiz becerisine yönelik olan amaçlara ulaşmada eksiklerin göröldüğü tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bilgiler, ğretim programı, genel amaçlar, ders kitabı

ABSTRACT**TEACHER OPINIONS RELATED TO THE LEVEL OF ACHIEVING
GENERAL AIMS OF SOCIAL STUDIES CURRICULUM FOR 6TH GRADES
AT PRIMARY EDUCATION (A Sample of Elazığ Province)****Lokman POLAT****Firat Univesity****The University of Firat****The Institute of Education****The Departmant of Primary Education****Master Degree, Department of Social Studies Teaching****ELAZIĞ - 2012, Pages: X+98**

This survey is made to define the techer opinions about the level of achieving general aims of Social studies Curriculum for 6th grades at primary education and to determine if these opinions show differences fort he teachers' genders, level of education and the period of working. In this survey a Likert 5 form questionnarie is developed by the researcher for collecting data. As a result of statistics and expert opinions, it is found out that the scale is valid and reliable.

The surveys universe is formed by teachers who work primary school in Elazığ, and the sample is formed by 69 Social Studies teachers work in these schools.

The findings of survey are reviewed in seven dimensions. Standart deviation and avarege are taken one by on efor each dimension. By the help of t test and variance analysis, for each dimension, it is reviewed if there is a meaningful difference among the groups.

As a result of the survey, the teachers find Social Studies coursebooks and workbooks adequate for achieving the general aims of Social studies Curriculum. General aims are found adeqquate fort he needs of student and society. But inadequate lesson hour is seen as a handicap for achieving general aims .

Social Studies teachers care about democratic teaching atmosphere and students' right for telling their ideas freely. It is determined that there are some insufficient points about the analyzing skills iin the general aims of Social Studies Curriculum.

Keywords: Social Studies, curriculum, general aims, course book

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLO LİSTESİ.....	VII
ÖNSÖZ	X

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1 ARAŞTIRMANIN AMACI	2
1.1.1. Araştırmanın Alt Amaçları	3
1.1.2 Sayıtlar.....	3
1.1.3 Sınırlılıklar	3
1.2 SOSYAL BİLGİLER.....	4
1.2.1. Sosyal Bilgiler Kavramı.....	4
1.2.2. Sosyal Bilgiler Dersinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi.....	6
1.2.3. Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Gelişimi	7
1.2.4 İlköğretim Programında Sosyal Bilgiler	11
1.2.5. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Amaç.....	14
1.2.6 Cumhuriyet Döneminde Sosyal Bilgiler Öğretim Programları	18

İKİNCİ BÖLÜM

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	40
-------------------------------------	-----------

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM	52
3.1. Araştırmanın Modeli.....	52
3.2. Evren ve Örneklem	52
3.3. Verilerin Toplanması	52
3.4. Verilerin Analizi	53

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR	55
4.1. Örnekleme Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kişisel Özellikleri İle İlgili Bulgular	55
4.2 Alt Problemlere Ait Bulgular.....	56

4.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının, İçerik Yönünden SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	56
4.2.2 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabı Etkinliklerinin SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	60
4.2.3 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Aktarımı Sağlamasına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular.....	64
4.2.4. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Öğretmen Davranışlarının SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlere Ait Bulgular	69
4.2.5 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, SBDÖ Programı Genel Amaçlarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	73
4.2.6 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilimler Öğretimi Sağlamasına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular.....	76
4.2.7 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Yansıtıcı Düşünme Alanı Sağlamasına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	80

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER.....	84
5.1. SONUÇLAR.....	84
5.2. ÖNERİLER.....	86
KAYNAKÇA	88
EKLER	94
ÖZGEÇMİŞ	98

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Öğretmenlerin Cinsiyet, Öğrenim Durumu ve Hizmet Sürelerine Göre Dağılımları	55
Tablo 2. Ders Kitaplarının SBDÖ Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Frekans Dağılımları.....	56
Tablo 3. Ders Kitaplarının SBDÖ Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları	58
Tablo 4. Ders Kitaplarının SBDÖ Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre t-test Sonuçları.....	58
Tablo 5. Ders Kitaplarının SBDÖ Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Frekans Dağılımları.....	59
Tablo 6. Ders Kitaplarının SBDÖ Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları	59
Tablo 7. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabı Etkinliklerinin SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Frekans Dağılımı	60
Tablo 8. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabı Etkinliklerinin SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları	61
Tablo 9. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabı Etkinliklerinin SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre.....	62
Tablo 10. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabı Etkinliklerinin SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Hizmet Değişkenine Göre Frekans Dağılımı	62
Tablo 11. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabı Etkinliklerinin SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları.....	63
Tablo 12. Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Aktarımı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Frekans Dağılımı	64
Tablo 13. Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Aktarımı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları	67

Tablo 14. Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Aktarımı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre t-test Sonuçları	67
Tablo 15. Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Aktarımı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Frekans Dağılımları	68
Tablo 16. Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Aktarımı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizleri.....	69
Tablo 17. Öğretmen Davranışlarının SBDÖ Programı Öğretmen Davranışlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Frekans Dağılımları.....	69
Tablo 18. Öğretmen Davranışlarının SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları.....	71
Tablo 19. Öğretmen Davranışlarının SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre t-test Sonuçları..	71
Tablo 20. Öğretmen Davranışlarının SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Frekans Dağılımları	72
Tablo 21. Öğretmen Davranışlarının SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları.....	72
Tablo 22. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, SBDÖ Programı Genel Amaçlarına İlişkin Görüşlerinin Frekans Dağılımları.....	73
Tablo 23. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, SBDÖ Programı Genel Amaçlarına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları	74
Tablo 24. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, SBDÖ Programı Genel Amaçlarına İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine t-test Sonuçları	75
Tablo 25. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, SBDÖ Programı Genel Amaçlarına İlişkin Görüşlerinin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Frekans Dağılımları	75
Tablo 26. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, SBDÖ Programı Genel Amaçlarına İlişkin Görüşlerinin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları.	76
Tablo 27. Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilimler Öğretimi Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Frekans Dağılımları.....	76
Tablo 28. Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilimler Öğretimi Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları	78
Tablo 29. Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilimler Öğretimi Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre t-test Sonuçları	78

Tablo 30. Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilimler Öğretimi Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Frekans Dağılımları.....	79
Tablo 31. Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilimler Öğretimi Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları.....	79
Tablo 32. Sosyal Bilgiler Dersinin Yansıtıcı Düşünme Alanı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Frekans Dağılımlar.....	80
Tablo 33. Sosyal Bilgiler Dersinin Yansıtıcı Düşünme Alanı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları	81
Tablo 34. Sosyal Bilgiler Dersinin Yansıtıcı Düşünme Alanı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre t-test Sonuçları.....	82
Tablo 35. Sosyal Bilgiler Dersinin Yansıtıcı Düşünme Alanı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Frekans Dağılımları.....	82
Tablo 36. Sosyal Bilgiler Dersinin Yansıtıcı Düşünme Alanı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları.....	83

ÖNSÖZ

Nitelikli insan yetiştirmek insanlık tarihi boyunca eğitimin en önemli amaçlarından birisi olmuştur. Ancak günümüzde her alandaki hızlı değişim, eğitimi sistemini de etkilemiş; birçok yeni amaçların, yaklaşımların ve anlayışların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bir ülkedeki eğitim sisteminin genel amacı, bireyleri etkili vatandaş olarak yetiştirmektir. İlköğretim programları içerisinde ise, Sosyal Bilgiler dersi, vatandaşlık eğitiminde diğer derslere göre daha önemli bir işleve sahiptir. Bundan dolayı ilgili kurum ve kişilerin hazırlayıp uygulamaya sunduğu Sosyal Bilgiler Dersi Genel Amaçlarının, devletin vatandaş yetiştirme politikasını yansıttığı söylenebilir. Genel amaçların uygulanabilir olması, milli değerlerin yanında evrensel değerlerle de örtüşmesi bu dersle yetişen vatandaşların da daha donanımlı olmasını sağlayacaktır.

Bu araştırmada “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Genel Amaçlarına Ulaşma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri” konusu ele alınmıştır. Araştırmanın yapılmasında desteğini esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç Dr. Esen DURMUŞ’a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmama katkı sağlayan Yrd. Doç. Dr. Filiz VAROL’a, Doç. Dr. Zafer ÇAKMAK’a ve anketin uygulanmasında yardımcı olan Elazığ ilinde görev yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine teşekkür ederim.

Lokman POLAT

ELAZIĞ, 2011

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Eğitim insanların geçmişini onlara öğreten, içinde buldukları zamanı ve ortamı iyi şekilde değerlendirmelerini sağlayan, bireyin ve toplumun gelecek altyapısını hazırlayan bir süreçtir (Ergün vd. 1999: 9). Eğitim, *fiziksel uyarımlar sonucu beyinde istendik biyokimyasal değişiklikler oluşturma süreci* şeklinde tanımlayan Sönmez (1999: 27) buradaki istendik kavramının neyi ifade ettiğinin bilinmesi gerektiğine değinir. Eğitimden, toplum bireylerini topluma uyumlu, iş gücü yönünden nitelikli ve iyi vatandaşlar olarak yetiştirmesi beklenir. (Ergün vd. 1999). Toplumlar vatandaşlarına bu özellikleri kazandırmak için sistemli, programlı eğitim ve öğretim ortamları sağlar. Oluşturulan bu eğitim ortamında öğrencilere bahsedilen özellikleri kazandırma da en önemli derslerden biri de Sosyal Bilgiler dersi. Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilerin toplum ve toplumun sorunları hakkında bilgi sahibi olmalarında ve iyi bir vatandaş olarak sorumluluklarını öğrenmelerinde, insan ilişkilerini anlamalarında, ulusal ve evrensel özellikleri ve değerleri kavramalarında önemli rol oynamaktadır.

Sosyal Bilgiler dersi, *bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi* olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2005: 51).

Bu hedefler doğrultusunda ülkemizde de çocuklara ve gençlere verilecek eğitim için genel amaçlar belirlenmiştir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları özet olarak; Cumhuriyetin ilkelerine bağlı, milli ve evrensel değerlere saygılı, çağdaş düşünen demokratik değerleri benimsemiş, verimli, meslek sahibi yurttaşlar olmalarını sağlamaktır.

Sosyal Bilgiler dersinin de Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarına uygun amaçları vardır. Sosyal Bilgiler dersi ile öğrencilerin, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, laik, demokratik ve çağdaş değerleri benimseyen bireyler olarak yetişmeleri sağlanır. Sosyal Bilgiler dersi Bilimsel düşünen, kendi istek ve kabiliyetlerinin farkında olan, öğrendiklerini uygun yer ve zamanlarda hayata uygulayabilen, insanlığı ilgilendiren konulara duyarlılık gösteren özgür bireyler olarak yetiştirmeyi amaçlar.

İlköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçlarına uygun olarak yetişmeleri gerekmektedir. Toplumlar, gelecek nesillere yüzyıllar boyu oluşmuş özelliklerini aktarmak isterler. Bunlar o toplumun kültürü, yasaları, sosyal ve ekonomik yapısının özellikleri ve değerleri içinde görülür. Her ülke bunlara göre eğitiminin genel amaçlarını belirler (Tertemiz, Ercan, Kayabaşı, 2001:10).

Saptanan amaçların öğrenciye kazandırılması oldukça zor bir iştir. Belirlenen amaçlar öğrenci davranışına dönüştürülebilecek düzeyde olmalıdır. (Tertemiz, Ercan, Kayabaşı, 2001:10). Bu amaçların, dersin uygulanması aşamasında göz önünde bulundurulması büyük önem taşımaktadır. Dersin uygulanması aşamasında öğretmenin öğretim ortamını bu genel amaçlara uygun düzenlemesi; ders kitabı, öğrenci çakışma kitabı gibi materyallerin amaçlara uygun şekilde hazırlanması, amaca uygun bir okul kültürünün oluşması gerekmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına uygun bireyler yetiştirilmesinin ülkeye sosyal, siyasal ve ekonomik açıdan büyük katkılar sağlayacaktır. Bu nedenle Sosyal Bilgiler Dersinin Genel Amaçlara ulaşma düzeyinin belirlenmesi, varsa eksikliklerinin giderilmesi ve yanlışların düzeltilmesi açısından önemlidir.

1.1 ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim (SBDÖ) Programının genel amaçlarına ders kitabı, çalışma kitabı ve öğretim ortamları boyutunda uygunluğunu öğretmen görüşlerine göre incelemek ve elde edilen bulgularla ders kitabı yazımına ve eğitimcilere ışık tutmaktır.

1.1.1. Araştırmanın Alt Amaçları

Araştırma da aşağıdaki sorulara hizmet süresi, cinsiyet ve mezun olunan eğitim programı değişkenlerine göre cevap aranacaktır:

1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları içerik yönünden SBDÖ Programı genel amaçlarına uygun mudur?
2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler çalışma kitabı etkinlikleri SBDÖ Programı genel amaçlarına uygun mudur?
3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler dersinin vatandaşlık aktarımı sağlamasına ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine göre, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki öğretmen davranışları SBDÖ Programı genel amaçlarına uygun mudur?
5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, SBDÖ Programı genel amaçlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler dersinin sosyal bilimler öğretimi sağlamasına ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler dersinin yansıtıcı düşünme alanı sağlamasına ilişkin görüşleri nelerdir?

1.1.2 Sayıtlar

1. Evrenden seçilen örneklem grubu, temsil niteliğine sahiptir.
2. Araştırma için geliştirilen veri toplama araçları, araştırmanın amacını gerçekleştirmeyi sağlayacak yeterli ve geçerli bilgileri yansıtacak niteliktedir.
3. Öğretmenler anketi içtenlikle ve yansız olarak cevaplandırmışlardır.

1.1.3 Sınırlılıklar

1. Araştırma Elazığ il merkezinde görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle sınırlıdır.
2. Araştırma verileri Öğretmenlere uygulanan anket maddeleri ile sınırlıdır.

1.2 SOSYAL BİLGİLER

1.2.1. Sosyal Bilgiler Kavramı

Sosyal Bilgiler dersi insanları ve yaşamlarını konu alan disiplinler arası ve çok disiplinli bir ilköğretim dersidir. Sosyal Bilgiler alanı için çeşitli tanımlamalar kullanılmıştır. Sosyal Bilgiler terimini 1916’da ilk kez kullanan ABD Sosyal Bilgiler Komitesi Sosyal Bilgileri “Konusu doğrudan doğruya insan cemiyetinin teşkilatına, tekâmülüne ve bu toplumsal birliklerin bir uzvu olması nedeniyle insana dair olan bilgiler sosyal bilgilerdir” şeklinde tanımlamıştır (Moffatt,1957:18).

Sosyal Bilgileri; Wesley, Sosyal bilimlerin pedagojik amaçlarla basitleştirilmiş şekli, Barr,Barth ve Shermis, vatandaşlık eğitimi amacıyla insan ilişkileriyle ilgili bilgi ve deneyimlerin birleştirilmesidir, ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) ise vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır şeklinde tanımlamıştır (Doğanay,2002:16).

Erden’e göre, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimlerden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Erden, 1997 :8). Sönmez, “Toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgilerdir” şeklinde tanımlamıştır (Sönmez,1999:17).

Sözer, “Sosyal Bilgiler dersi, sosyal disiplinlerden elde edilmiş bilgilerin disiplinler arası bir yaklaşımla seçilip yoğrulduğu ve ilköğretim düzeyindeki çocuğun algılama düzeyine uygun hale getirildiği bir derstir” tanımını yapmıştır (Sözer, 1998a, s. 12).

Bilgili ise, Sosyal Bilgiler için, “Sosyal bilimlerin bulgularını bütünleştirip öğrencilerin düzeylerine göre basitleştiren, bunları kullanarak, öğrencilere sosyal yaşama uyum sağlamada ve sosyal sorunlara çözüm üretmede ihtiyaç duyacakları bilgi,

beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir vatandaşlık eğitimi programıdır” tanımlamasını yapmıştır (Bilgili,2009:5).

MEB yayınladığı Sosyal Bilgiler öğretim programı kılavuzunda ise Sosyal Bilgileri, “bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Hukuk gibi Sosyal Bilimlerin ve Yurttaşlık Bilgisinin konularının, öğrenme alanlarını yansıtan bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir” şeklinde tanımlamıştır (MEB, 2006).

Bu farklı tanımlamalara rağmen Barr, Barth ve Shermis Sosyal Bilgiler ile ilgili görüşleri üç gelenek ya da yaklaşım olarak belirtmişlerdir (akt. Doğanay, 2002:20):

Vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler

En eski Sosyal Bilgiler yaklaşımıdır. Öğretmen merkezli olan yaklaşım klasik felsefi anlayışı yansıtır. Bu yaklaşımla hazırlanmış programların amacı kültürün temel değerlerini genç kuşağa aktarmaktır. Geçmiş öğrenme, geçmişle ve geleneklerle gurur duyma, sorumluluk alma, uygun davranışlar sergileme ve otoriteye bağlılık programın en önemli hedefleridir. Öğrencilerden değer ve inanışları sorgulamadan benimsemesi beklenir.

Sosyal Bilimler olarak Sosyal Bilgiler

Sürekli değişen dünyada sorunlara etkili çözümler bulabilmek için insanlarda problem çözme becerisinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu yaklaşıma göre hazırlanmış programların temel amacı, çocukların sosyal bilimlerin temel ilke ve içeriğini anlamaları için onlara yardımcı olmaktır. Bir diğer amaç da sosyal bilimcilerin bilgiye ulaşırken kullandıkları yöntemleri kazandırmaktır. Öğrenciler insan davranışları ve vatandaşlığı sosyal bilimlerin temel ilke ve kavramlarını inceleyerek öğrenirler.

Yansıtıcı inceleme olarak Sosyal Bilgiler

Yansıtıcı inceleme yaklaşımının odak noktasını araştırma, inceleme ve problem çözüme oluşturur. İçerik öğrencileri kişisel olarak etkileyen durumlara ilişkin konu ve sorunlardan seçilir. Bu yaklaşımla hazırlanan programların genel amacı öğrencilerin, kendilerini etkileyen sorunlar hakkında karar vermelerine yardımcı olmaktır. Temel amacı ise çocukların yaşamlarında karşılaşacakları sosyal, politik veya kişisel sorunlar hakkında doğru karar alabilmelerine yardımcı olmaktır.

1.2.2. Sosyal Bilgiler Dersinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Sosyal Bilgiler eğitiminin nasıl ve nerede başladığı kesin olarak belli değildir. Ancak insanlığın var olduğu andan itibaren sosyal bilimlerin ve fen bilimlerinin olduğu düşünülmektedir. (Sönmez, 1999: 21) Çünkü insan bulunduğu ortam gereği sürekli doğal ve sosyal çevresiyle etkileşim içerisinde. Bu durum da sosyal ve fen bilimlerin insanlık tarihiyle birlikte başladığını kanıtlar niteliktedir.

İlk yerleşik toplum olarak bilinen ve yazıyı bulan Sümerlerde okul vardır. Bu okullarda matematik, okuma yazma, astronomi gibi dersler verilmiştir. Ancak sosyal bilimler adı altında bir derse rastlanmamasına rağmen toplumsal yaşamı düzenleyen kurallar öğretilmiştir, suç isleyenlerin cezaları tabletlerde yazılı bulunmuştur. Bu da sosyal bilimlere ait verilerin olduğunu göstermektedir. İsrail Devleti çocuklarına ulusal tarih ve yurttaşlık bilgisi dersleri okutan ilk devlet olmuştur. Antik Roma'da ise Trivial okullarında okuma yazma, hesap ve hukuk; gramer okullarında mitoloji, tarih, coğrafya, hukuk, aritmetik, geometri ve felsefe dersleri verilmiştir. (Sönmez:1999)

Orta Çağ'da eğitim sistemi din ağırlıklı devam etmiştir. Yukarıda saydığımız Sosyal Bilgilere ait derslerde bile din konuları hâkim olmuştur. Bu durum Rönesans ve Reformun getirdiği yeniliklerle değişmeye başlamıştır. Yakın Çağ ile birlikte ise eğitim, din baskısından kurtulmuş ve zamanla laik düzene geçilmiştir. Sosyal Bilimler adı altında bir dersin okutulmasını ilk kez Fransız düşünür Condorcet savunmuştur (Sönmez, 1999:22).

Sosyal Bilgiler kavramı ilk kez Amerika Birleşik Devletleri'nde, 1892 yılında toplanan Ulusal Eğitim Konseyi tarafından ele alınmıştır. Bu konsey milli toplum anlayışını oluşturmak üzere Sosyal Bilgiler dersini düzenlemiştir. Sosyal Bilgiler dersinin programı tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerinden oluşturulmuş ve toplumun gereksinimlerine göre içeriği yeniden düzenlenmiştir. Sosyal Bilgiler kavramının kabulü ise ilk kez yine Amerika Birleşik Devletleri'nde 1916 yılında Ulusal Eğitim Derneği'nin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından gerçekleştirilmiştir. Komite bu kavramı; konusu doğrudan insan toplumunun teşkilatına ve gelişmesine toplumsal birliklerin bir parçası olması dolayısıyla insana dair bilgiler, şeklinde tanımlamıştır (Sönmez,1999: 22).

1.2.3. Türkiye'de Sosyal Bilgilerin Gelişimi

Türk eğitim tarihine bakıldığı zaman Selçuklu döneminde Nizamiye Medreselerinden itibaren tarih dersi okutulduğu görülmektedir. Osmanlı döneminde Fatih ve Süleymaniye medreselerinde de Tarih ve Coğrafya dersleri bulunur. Tarih Edebiyat Coğrafya da heyet dersi içinde okutulmuştur. Tanzimat hareketiyle birlikte 1839'da sıbyan mektepleri ile askeri okullar arasında eğitim kurumu olarak kurulan rüştiyelerde tarih ve coğrafya birer ders olarak yer almıştır. 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'ne göre de bütün sıbyan mekteplerinde muhtasar tarih-i Osmanî ve muhtasar coğrafya dersi okutulması öngörülmüştür.

İptidaiyelerin oluşturulmasıyla birlikte II. Abdülhamid döneminde bu okulların programlarına da tarih ve coğrafya dersleri konulmuştur. İlkokullar için 1892'de çıkarılan bir talimat gereğince şehirlerde bulunan üç yıllık iptidaiyeler için hazırlanan programda mülahhas tarih-i Osmanî ve muhtasar coğrafya-yı Osmanî dersleri yer almıştır. İdadiye ve Rüştiyelerin ders programıyla ilgili 1898-99 tarihli Maarif Salnamesinde tarih ve coğrafya derslerine yer verildiği görülmektedir. Maarif nazırı Haşim Paşa zamanında iptidaiyeler için 1904 yılında yeni hazırlanan programda ise, sadece muhtasar tarih-i Osmanî dersine yer verilmiştir.

İttihat ve Terakki Fırkası döneminde, 1913'te "Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-ı Muvakkati" ile iptidaiye ve rüştiyeler birleştirilerek öğrenim süresi altı yıla çıkarılmış

ve “Mekاتب-i İptidaiye-i Umumiye” ye dönüştürülmüştür. İttihat ve Terakki Fırkası yeni oluşturulan bu mekteplerden nitelikli vatansever ve milliyetçi nesiller yetiştirme politikası doğrultusunda tarih, coğrafya, medeni bilgiler, ahlak ve iktisat dersleri okutmuştur.

Atatürk 1921 yılında düzenlenen Maarif Kongresinde yaptığı konuşmada eğitimle ilgili görüşlerini öğretmenlere aktarmıştır. Bu konuşmasında eğitimin milli, bilime dayalı, işlevsel olması ve Türkiye'nin bağımsızlığını ve Cumhuriyeti koruyup yükseltecek bireyler yetiştirmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu görüş doğrultusunda ilkokul programlarında, Sosyal Bilgiler alanına giren derslere Cumhuriyet döneminde de çeşitli dönemlerde farklı adlar altında yer verilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmeni prototipi olarak kabul edilebilecek olan Abdurrahman Şeref (1853-1925) Mekteb-i Mülkiye ve Mekteb-i Sultani'de tarih, coğrafya ve ahlak dersleri vermiş, her biri için ayrı ayrı kitaplar yazmıştır. Alman eğitimbilimci J. F. Herbart'ın (1776-1841) etkisiyle tarih ve coğrafyayı ilişkilendirerek ders işleme düşüncesi 1890'lı yıllardan günümüze etkili oldu. 1912'de Darülfünundaki yeni yapılanma ile Edebiyat Fakültesinde tarih ve coğrafya kısmı birlikte ele alındı. Mezunlar, tarih ve coğrafya öğretmeni olarak atanmaktaydı. 1919'daki yeni düzenleme ile birlikte tarih ve coğrafya şubeleri ayrıldı. Bu dersin idari dayanağı 7-8 Mart 1923 tarihinde Maarif Vekili İsmail Safa (Özler) döneminde yayımlanan “Maarif Misakı” adlı genelgede belirtilmiştir. Bu genelgenin Tedrisatın Gayeleri adlı kısımda ortaöğretimin ilk kısmında öğretilecek bilgilerin hayata dair bilgiler olması gerektiği belirtilmiştir. Bu eğitimle yetişen bireylerin hayata daha güvenle katılabileceğinin savunulduğu genelgede tarih, dil ve diğer bazı bilim alanlarındaki uzmanlaşma eğitiminin lise ve meslek okullarına bırakılması istenmiştir. (Binbaşoğlu, 2005, Akgün ve Uluğtekin, 1989).

1924'de ülkemize gelen Amerikalı eğitimci John Dewey, raporunun ortaöğretim okulları (Middle Schools) kısmında şöyle yazmaktadır; ”Konular, bir diğerinden keyfi olarak ayrıldığında, günlük yaşamda böyle bir ayrılık olmadığı için öğrenciye gerçek değilmiş gibi görünür. Öğrencinin bunları ilişkilendirmedeki başarısızlığı zaman, enerji

ve ilgi kaybına yol açar. Tarih ve coğrafya birbirlerine o kadar bağlıdır ki, bir kural olarak aynı öğrenciye bir öğretmen tarafından öğretilmelidir.” (Tertemiz, Ercan, Kayabaşı, 2001).

1930’lu yıllarda Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığındaki uzman eğitim bilimcilerin tutumu şudur; dersler okullarda ayrı ayrı kalsın, bir öğretmen, bu üç derse ayrı ayrı girerek, derslerin arasında şifahi olarak bağlantılar kurabilsin. Derslerin değerlendirilmesi olarak, öğrenci karnelerinde de tarih, coğrafya ve yurt bilgisi notlarının ortalaması gösterilsin. 1953’te Öğretmen Okulları ve Köy Enstitüleri programlarında sosyal bilgiler ifadesi kullanılmıştır. Ancak parantez içinde ilgili dersler de yazılmıştır. (Altunya, 2006:386).

Sosyal Bilgilerin bir konu alanı olarak eğitim programına girmesi, ilerlemecilik akımının “demokratik toplum için vatandaş yetiştirme” görüşünün etkisiyle gerçekleşmiştir. 30’lu ve 40’lı yıllarda yeniden kurmacılık ve çocuk merkezli yaklaşımı benimseyen eğitimciler de Sosyal Bilgiler programının gerçekleşmesi için çaba göstermişlerdir. Ancak, 1940’lı ve 50’li yıllarda Sosyal Bilgiler programları büyük ölçüde Tarih ve Coğrafya ağırlıklı olarak uygulanmıştır. 1960’lı yıllarda basından 1970’li yılların ortasına kadar süren “Yeni Sosyal Bilgiler Hareketi” ile Sosyal Bilgiler dersinde Tarih ve Coğrafya bilgilerinin ağırlığı azaltılmış, Sosyoloji, Antropoloji, Ekonomi, Siyaset Bilimi ve Sosyal Psikolojiye ağırlık verilmiştir. Sosyal Bilimler alanındaki kavram ve yöntemlere dayalı disiplinler arası bir yapı benimsenmiştir. Geleneksel tündengelim ve anlatım öğretim yönteminin yerini, tümevarım ve araştırma yöntemi almıştır. Öğrenciler bilgilerin pasif alıcısı olmaktan çıkarılarak, bilgiyi aktif olarak elde eden, kritik düşünme becerisine sahip bireyler olarak yetiştirilmek istenmiştir. Naylor ve Diemin belirttiğine göre bu yaklaşım 1970’li yılların sonlarına doğru çekiciliğini yitirmiştir. 1980’li yıllarda “temele dönme” hareketiyle birlikte Sosyal Bilgiler öğretiminde yine geleneksel yaklaşım benimsenmeye başlanmıştır. Sosyal Bilgiler alanındaki gelişmeler diğer ülkeleri olduğu gibi Türkiye’yi de etkilemiştir (Erden,1997: 6).

Ülkemizde 2. Heyeti-i İlmiye tarafından hazırlanan 1924 programında “Musahabat-ı Ahlakiye” dersi “Musahabat-ı Ahlakiye ve Malumat-ı Vataniye” dersi

haline getirilmiştir. Bu ders, Tarih ve Coğrafya dersleriyle birlikte bugünkü anlamda Sosyal Bilgiler dersini karşılamaktadır (Çelenk, 2000: 34–35). 1926 programında dersler arasındaki bağlantıya önem verilmiş, birinci devredeki Tabiat Tetkiki, Musahabat, Tarih ve Coğrafya gibi derslerin Hayat ve Cemiyet mihranı etrafında ve toplu olarak öğretimi esası kabul edilmiş bu dersler Hayat Bilgisi adını almıştır. Musahabât-ı Ahlâkiye ve Malûmat-ı Vataniye dersleri 1926 yılında Yurt Bilgisi dersi haline çevrilmiştir. Tarih, Coğrafya, Hayat Bilgisi derslerinin saatleri arttırılmıştır (Gelişli, 2005: 129).

1936 programında, Sosyal Bilgiler kapsamına giren dersler, ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıflarda “Yurt Bilgisi”, “Coğrafya” ve “Tarih” dersleri adı altında ayrı ayrı dersler olarak okutulmuştur (Çelenk, 2000: 45). 1948 programında Yurttaşlık Bilgisi, Tarih ve Coğrafya derslerinin işleniş ve ders saatlerinde önemli bir değişiklik olmamıştır. Beşinci Milli Eğitim Şurasında ilköğretimle ilgili problemlere yer verilmesi, yürürlükte olan 1948 programının bütünüyle yeniden gözden geçirilmesine neden olmuştur. Bu çalışmalar neticesinde, ikinci devrede okutulan Coğrafya, Tarih ve Yurttaşlık Bilgisi Dersleri 962 Taslak Programında “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında birleştirilmiştir (Tertemiz 2000: 89).

1968 ilköğretim programında Tarih, Coğrafya Yurttaşlık Bilgisi dersleri “Sosyal Bilgiler” adını almıştır (Binbaşıoğlu, 2005: 544). Daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi dokuzuncu Milli Eğitim Şurası kararları uyarınca temel eğitim amaçlarına uygun olarak, temel eğitim 4.5.6.7. ve 8. sınıflar Sosyal Bilgiler programını geliştirmiş ve 15. 11. 1974 tarihli ve sayılı kurul kararıyla kabul etmiştir. Böylece Sosyal Bilgiler dersi 1968 yılından itibaren bütün ilköğretimde, 1975 yılından itibaren bütün ortaokullarda okutulmaya başlatılmıştır.

İlköğretimde Sosyal Bilgiler dersi devam etmekte ve Sosyal Bilgiler programı bütün ilköğretimde uygulanmaktaydı. Ancak ortaokullarda okutulan Sosyal Bilgiler dersi 1985 tarihinde kaldırılmıştır. Sosyal Bilgiler dersi 1985–1986 öğretim yılından itibaren “Milli Tarih”, “Milli Coğrafya” ve “Vatandaşlık Bilgileri” adı altında üç derse ayrılmıştır. 14 Mart 1995 tarihinde imzalanan “İnsan Hakları Eğitimi Protokolü” sonrasında ilköğretim kurumlarında “Vatandaşlık Bilgileri” adıyla 8. sınıfta okutulan

dersin adı, MEB Talim Terbiye Kurulu'nun kararıyla "Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi" olarak değiştirildi. Üç yıl sonra İnsan Hakları Koordinatör Üst Kurulu'nun önerisiyle dersin 7. ve 8. sınıflarda okutulması öngörüldü. İlköğretim Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi programı 98-99 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere kabul edildi (Gülmez, 1998: 17). 1997–1998 öğretim yılında tekrar ilköğretim okullarında 6. ve 7. sınıflarında Sosyal Bilgiler dersi uygulamasına geçilmiştir (Güngördü, 2001: 132). 1998 yılında dünyadaki gelişmeler göz önünde bulundurularak, yoğun program geliştirme çabaları başlatılmıştır. 2005–2006 öğretim yılından itibaren uygulanan bu programda, tematik öğrenme, problem çözme ve işbirlikli öğrenmeye vurgu yapan sosyal yapılandırıcılık esas alınmıştır (Öztürk, 2006: 47).

1.2.4 İlköğretim Programında Sosyal Bilgiler

Eğitim kurumlarının en önemli işlevlerinden biri çocuğu iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Erden'e (1997) göre; eğitim kurumları bu işlevi, çocuğun toplumsallaşmasını, içinde yaşadığı toplumun kültürünü, tarihini, kurumları tanınmasını sağlayarak, toplumdaki rollerinin gerektirdiği davranışları, toplumun kendisine sağladığı olanaklar ve bunlardan yararlanma yollarını kazandırarak yerine getirir.

Sosyal Bilgiler dersi, çocuğun içinde bulunduğu toplumsal yaşamla çok yakından ilgilidir. Bu nedenle çocuk, içinde bulunduğu toplumsal yaşamı, geçmişi, bugünü ve geleceği yakından tanıyacaktır. Birey kendisine ve ailesine, çevresindeki diğer insanlara, yasalara ya da devlete karşı ödev ve sorumluluklarını ve özellikle toplumsal çevresine etkin bir biçimde nasıl uyum sağlayacağını öğrenir (Binbaşıoğlu, 1981, Deveci,2003).

Kısakürek (1989) Sosyal Bilgiler dersiyle öğrencilerde gelişecek amaçları dört kümede açıklanmaktadır:

1. Sosyal Bilgiler derslerinde çocuğun düşünme yeteneği gelişir.
2. Sosyal Bilgiler öğretimiyle çocuğun insanlarla olan ilişkileri gelişir; böylece çocuklar işbirliği içinde çalışabilen açık görüşlü, hoşgörülü, kendine güvenen yaratıcı bireyler olarak yetişir.

3. Sosyal Bilgiler derslerinde çocuklara temel yurttaşlık hak ve sorumlulukları kavratılır; anayasanın ve öteki yasaların öngördüğü davranış biçimleri benimsetilir.
4. Çocuklara ekonomik bir bakış açısı kazandırır. Toplumun ekonomik işleyişi, ülke kaynaklarının önemi ve korunması, çevreyi koruma, iş ve meslekleri tanıma, gereksinimleri sıralama gibi özellikleri kazanma Sosyal Bilgiler derslerinde gerçekleştirilir.

Ülkemizde sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz eğitime geçişten sonra gerçekleştirilen en önemli değişimlerden birisi öğretim programlarının gözden geçirilmesi çalışmalarıdır. Bu çalışmalar kapsamında ele alınan öğretim programlarından birisi de Sosyal Bilgiler öğretim programı olmuştur. 1998 Sosyal Bilgiler Programı, değişen diğer birçok öğretim programı gibi öğretmenin merkezde, aktif, bilgiyi aktaran, otoritenin sahibi konumunda bulunduğu, öğrencinin ise pasif, sorgulamadan, eleştirmeden, düşünmeden, tartışmadan bilgi alıcısı rolünde olduğu uygulamaları beraberinde getirmiştir.

Program geliştirme çalışmalarındaki süreklilik anlayışına bağlı olarak, günümüzdeki gelişmeler doğrultusunda Sosyal Bilgiler Programını yenileme gereksinimi duyulmuştur. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığının 1998 yılında hazırladığı “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı” tekrar ele alınmış, yerine 2005–2006 öğretim yılından itibaren “2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı” uygulanmaya başlanmıştır.

Daha önceki öğretim programları ile karşılaştırıldığında, 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, davranışçı yaklaşımlardan farklı olarak, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak bireyin yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini, eleştirel ve yaratıcı düşünmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda hazırlandığı belirtilmektedir (MEB, 2005). Bu bağlamda 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı eğitimde “yapılandırıcı öğretim” anlayışını temel almıştır.

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında; Barr, Barth ve Shermis'in (1977) Sosyal Bilgiler öğretimine ilişkin “vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler”, “sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler” ve “yansıtıcı düşünme alanı olarak sosyal bilgiler” olarak ortaya koyduğu üç anlayışın önemsendiği belirtilmiştir (MEB, 2005). Söz konusu yaklaşımlar yeni programda bütünleştirilerek kullanılmıştır. Daha önceki Sosyal Bilgiler Programlarında temel anlayış olan vatandaşlık aktarımından farklı olarak özellikle “sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler” ve “yansıtıcı düşünme alanı olarak sosyal bilgiler” yaklaşımının bütünleştirilip kullanılması dikkat çekmektedir.

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının önceki programlardan bir diğer farkı da içerik bölümünün oluşturulmamasıdır. Sadece kazanımların getirdiği bir içerik sınırlaması söz konusudur. Programın içeriği, toplumsal yaşamın tüm yönlerini kapsadığı varsayılan sekiz öğrenme alanına ayrılmıştır. Bu alanlar birbiri ile ilişkili beceri, tema ve kavramların bir bütün olarak görüldüğü yapılardır. Programdaki öğrenme alanları, “Birey ve Kimlik”, “Kültür ve Miras”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Zaman, Süreklilik ve Değişim”, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler”, “Güç, Yönetim ve Toplum”, “Küresel Bağlantılar” biçimindedir (MEB, 2005).

Görüldüğü gibi 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı çağın beklentilerine uygun olarak geliştirilmeye çalışılmıştır. Programın geliştirilmesi çalışmalarında araştırma açısından dikkat çekici nokta, programda düşünme becerilerinin öğrencilere kazandırılmasının öncelikli amaçlardan olması ve programın buna göre yapılandırılmaya çalışılmasıdır (Öztürk, 2006). Bu çabanın nedeni, 21. yüzyılda yaşanan gelişim ve değişimler olarak ifade edilebilir. Yaşanan toplumsal, ekonomik ve bilimsel alandaki gelişme ve değişimler insanlarda da var olan gelişmelerin arttırılarak sürdürülmesini sağlayacak çabalar beklemektedir. Bu beklentiye yönelik olarak söz konusu bireylerin yetiştirilmesi, düşünme eğitiminin verildiği eğitim sistemlerinde daha gerçekçidir.

Sosyal Bilgiler dersinin üniteleri incelendiğinde, ünitelerin, öğrencilerin temel gereksinimlerini, bunları karşılama biçimlerini, toplumsal yaşayışı ve davranışları ele aldığı görülmektedir. Ayrıca üniteler, çocukların yurttaşlık görev ve sorumluluklarını,

yakın çevrelerini, Türkiye'yi, komşu ve öteki milletleri tanıma, insanlarla ilişkiler ve ekonomik yeterlik ile ilgili bilgi, beceri ve tutum geliştirmeyi amaçlamaktadır.

1.2.5. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Amaç

Her eğitim programı hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme olmak üzere dört öğeden oluşur. Bir ders programının amaçları, gerçekleştirilecek programlı eğitim öğretim faaliyeti sonunda öğrencilere kazandırılmak istenen istendik özelliklerdir. Yani bireyi ne için eğitiyoruz maddesine verilen cevap bizi hedefe ulaştırır. İstendik davranışın belirleyicileri, insanın özelliklerinden çıkarılabilir. Bunlar; toplumsal gerçek, konu alanı (bilim, sanat, felsefe vb), kişi (birey) ve doğa olarak ele alınabilir. Eğitimde hedefler üç düzeyde belirtilmektedir:

- Ülkenin politik felsefesini yansıtan ve oldukça genel olan uzak hedef,
- Uzak hedefin yorumu, aynı zamanda da okulun işgörüsünü yansıtan genel hedef,
- Öğrenciye kazandırılması uygun görülen özellikler ve bir disiplin veya çalışma alanı için hazırlanmış olan hedefler de özel hedefler olarak tanımlanır (Demirel, 2008)

Aşamalı ya da hiyerarşik sıralamayı Varış (1994) MEB'in, okulun, dersin ve konunun hedefleri olarak sıralamaktadır.

Öztürk ve Dilek (2002), Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçlarını, evrensel ve ulusal olmak üzere iki boyutta incelemiştir. Sosyal Bilgiler programları sürekli değişen ülke ve dünya sorunlarını tanımlayan, anlayan ve çözmek için üzerinde çalışan insanları çözüme sorumluluğuna sahiptir. ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS), Bu sorumluluğu üstlenen Sosyal Bilgilerin amaçlarını bilgi, demokratik değer-inanımlar ve beceriler olmak üzere üç kategoride toplamıştır.

Engle ve Ochoa'ya (1988) göre demokratik vatandaşlar;

- Yakın çevresini, bölgesini ve yurdunu, dünya ve uzayla fiziksel ve sosyal açıdan ilişkilendirme

- Sosyal kurumların nasıl oluştuğunu anlama
- Zaman içinde ve günümüzde kültürel farklılıkları anlama
- Zaman içinde insanlığın doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını anlama
- İnsanlığın adalet, eşitlik, özgürlük gibi temel değerlere nasıl ulaştığını anlama
- Toplum ve dünyadaki sorunların farkında olma becerilerine sahip olmalarıdır.

Bu bilgi ve becerilere sahip olmadaki temel amaç; insanın hayatını daha iyi anlamlandırabilmesi ve bu bilgileri karar verme, problem çözme gibi alanlarda yaşam kalitesini artırmak için kullanabilmesidir.

Kazanılabilecek değerler ise yine NCSS tarafından “özgürlük, eşitlik, insan onuru, çeşitlilik, hakkaniyet, doğruluk, dürüstlük, sadakat, gizlilik, sorumluluk, adalet, insan hakları, hukukun üstünlüğü” şeklinde sıralanmıştır.

Vatandaşlarda geliştirilmesi gereken beceriler ise okuma, çalışma, bilgi tarama, teknik beceriler, düşünme, karar verme, bilişsel farkındalık, kişisel, grupla etkileşim ve toplumsal-politik katılım becerileri olarak listelenmiştir. Sosyal Bilgiler dersinin ulusal amaçlarına sonraki bölümde değinilecektir.

Barth ve Demirtaş (1997) Sosyal Bilgiler dersinin esas amacını, “Öğrencilere mantıklı ve iyi kararlar alabilmeleri ve sorumluluk sahibi vatandaşlar olarak davranabilmeleri konularında yardımcı olmaktır.” diye ifade etmektedirler. İyi ve mantıklı karar alabilmeyi ise; 1) bilgi edinme, 2) bu bilgiyi düşünme için analitik olarak kullanabilmeyi öğrenme, 3) buna uygun duygular içinde olma ya da tepkide bulunma ve 4) vatandaş olarak harekete geçmeye bağlamışlardır. Bu beceriler öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor gelişimlerini ifade etmekte olup, bunları yerine getiren öğrenci iyi bir vatandaş olarak yetişmiş olmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinin hem özel hem de genel amaçları incelendiğinde, dersin en önemli özelliğinin öğrenciyi toplumsal yaşama hazırlamayı amaçladığını ve Sosyal Bilimler alanındaki tüm disiplinlerle ilişkili olduğu görülmektedir.

Gerek Sosyal Bilgiler alanında çalışan bilim adamlarının vurguladığı amaçların gerekse de Milli Eğitimin üzerinde durduğu Sosyal Bilgiler dersi genel amaçlarının gerçekleşmesi için Sosyal Bilgiler dersi; bireyin kendisine, ailesine, çevresine, yaşamış olduğu topluma yasalara ya da devlete karşı ödev ve sorumluluklarının ne olduğunu, özellikle toplumsal uyumunu nasıl gerçekleştireceğini öğretir. Demokratik bir toplumda gerekli olan bilgi, beceri ve değerleri bireylere kazandırarak, onların yaşamış olduğu toplumda etkin birer vatandaş olmasını sağlar. Ayrıca öğrencilerin içinde yaşamış oldukları yurt ve dünya hakkındaki toplumsal görüşlerinin gelişmesine katkıda bulunur.

II. Dünya Savaşını takiben hızlanan sanayileşme, şehirleşme ve nüfus artışı gelişmiş ülkelerde sosyal bilimler öğretimine verilen önemi arttırmıştır. Sosyal bilimler öğretimine dayalı dersler, bir yandan öğrencileri yüksek öğretime hazırlarken, diğer yandan da toplumdaki rol ve sorumluluklarını bilen, uyumlu, etkin ve problem çözen ve değişimle baş edebilen bireylerin yetiştirilmesini hedeflemiştir. Zaman içinde sosyal şartların ve ihtiyaçların değişmesine paralel olarak, sosyal bilimler öğretiminin amaç ve felsefesi de değişmiş ve genişlemiştir. Günümüzde sosyal bilimler öğretiminin genel amaçları, ülkelerin sahip oldukları sosyo-ekonomik ve kültürel yapıya bağlı olarak, ülkeden ülkeye değişiklikler göstermektedir (Demircioğlu, 2005:12)

Sosyal Bilgiler programlarındaki açıklamalar ve amaçlar bölümü incelenerek (MEB 2004); Sosyal Bilgiler dersinin bireye sağladığı yararlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Sosyal Bilgiler, bireyin kendini, ailesini ve yaşadığı toplumu tanımasına, yetenek ve ilgi alanlarının farkında olmasına ve kendisi dışında diğer bireylerinde bir değer olduğunu kabul etmesine yardımcı olur.
2. Yeniliklere açık, değişimlere ayak uydurabilen, sorumluluk alan, kendine güvenen bireyler yetişmesini sağlar.
3. Bireyin; duygusal, bilişsel, devinişsel ve sosyal gelişiminde büyük rol oynar.
4. Birey, farklı disiplinlere ait (Felsefe, Siyaset Bilimi, Sosyoloji, Ekonomi, Tarih, Coğrafya, Hukuk v.b.) temel kavramları öğrenir ve günlük hayatında kullanır.

5. Problem çözüme, karar verme, iletişim, empati, işbirliği yapma, araştırma, inceleme, teknoloji kullanma-üretme, zaman-değişim-süreklilik kavramlarını algılama, sosyal katılım v.b. becerilerin kazanılmasını sağlar ve geliştirilmesine yardımcı olur.
6. Yaşanılan ilçenin, şehrin, ülkenin ve dünyanın fiziksel ve kültürel yapısı hakkında fikir sahibi yapar.
7. Kendi kültürel mirasının ve diğer toplumların kültürlerinin farkındadır. Bunun yanında; kendi kültürel mirasının gelişimine katkı sağlama konusunda bilinçlenir.
8. Dünyada bulunan kaynakların sınırlı olduğunun farkına varır ve mevcut kaynakların korunması gerekliliğine inanır.
9. Yasadığı toplumun ve dünyanın ekonomik durumunu inceler. Benzerlik ve farklılıkları rahatlıkla ortaya koyar.
10. Bireyin geçmiş, şimdi ve gelecek arasında bağlantı kurmayı öğrenmesine yardımcı olur.
11. Bilim ve teknolojideki değişim ve gelişmeleri takip etme ve bilime, teknolojiye katkıda bulunma ve bunların topluma etkilerinin farkındadır.
12. Toplumdaki grupları, kurumları, sosyal örgütleri tanıyarak; bunların hayatında oynadığı rolü belirler.
13. Bilinçli bir vatandaş olarak topluma tam katılma yollarını araştırarak görev ve sorumluluklarının farkına varır. Demokrasi kavramını tanıma ve gereklerini yerine getirme konusunda bilinçlenir.
14. Eleştirel düşünme, Yaratıcı düşünme, Yansıtıcı düşünme vb. düşünme boyutlarının gelişimine katkıda bulunur. Sosyal Bilgiler dersi programı; özellikle, hedef ve içerik yönünden “en uygun olan derstir” denilebilir. Çünkü bu düşünme boyutlarının becerileri, hedef ve içerikte direkt veya dolaylı olarak yer almaktadır.
15. Bir meslek sahibi olmanın birey ve vatandaş olarak gerekliliğini kavratır. İnsanoğlu için “yaşam becerileri” son zamanlarda görsel, işitsel ve yazılı basında üzerinde durulan bir konudur. Sosyal Bilgiler dersinin hedefleri incelendiğinde bahsedilen yaşamsal becerilerin önemli bir kısmının bu derste kazandırmaya başlandığını görebiliriz.

1.2.6 Cumhuriyet Döneminde Sosyal Bilgiler Öğretim Programları

Cumhuriyetin İlk yıllarında 1913 tarihli Tedrisat-ı İptidaiyye Kanun-u Muvakkatı ve 1915 Mekatib-i İptidaiye-i Umumiye Talimatnamesi'nin bazı maddeleri geçerliliğini sürdürmüştür. Bunlara göre ilkokulun amaçları:

- Çocuklara hayat için gerekli bilgileri vermek,
- Onları dindar, vatansever, üstün ve gayretli birer insan olarak yetiştirmektir. (Çelenk,2000)

Öğretimi yöneten başlıca yasalar 1924 - 1926 yılları arasın çıkarılmıştır. Bu yasalar; bir tek milli, laik, modern, demokratik bir okul yaratmayı öngörüyordu. Mustafa Kemal, 1923 yılında TBMM'nin açılış nutkunda, eğitimin birleştirilmesine değinmiştir. Saltanat ve Meşrutiyet idarelerinden beri süregelen bu ikili eğitim sistemi, İsmail Safa Bey'in hazırlattığı 3 Mart 1924'de kabul edilen "'Tevhid-i Tedrisat" yasası ile birleştirildi. Bu yasa gereğince bütün okullar Milli Eğitim Bakanlığına bağlanarak öğretim birliği sağlanıyordu. Birer yasa ile de Halifelik ve Şer' iye (din işleri) kaldırılmıştı. Ayrıca, Darulhilafe adını almış olan medreseler de kapatılmaya başlandı. Tevhid-i Tedrisat Kanunu sadece bugünkü eğitim sisteminin değil, bir bakıma Türkiye Cumhuriyeti eğitiminin temel taşıdır. Fransa'da ihtilal 1789'da gerçekleşmesine rağmen okullar 1882'de, yani inkılâptan 93 yıl sonra laikleştirilebilmiştir. Ülkemizde ise Cumhuriyetin ilanından dört ay sonra Tevhid-i Tedrisat'ın başarılması, Atatürk inkılâplarının ne kadar kavrayışlı ve hızla ilerlediğini gösteren canlı bir örnektir (Kalaycı, 1988).

1924 İlkokul Programı

“II. Heyet-i İlmiye” tarafından hazırlanan 1924 İlkokul Programı'nın genel ve tek tek derslere göre belirlenmiş özel amaçları yoktur. Ancak, 29.Ekim.1923 'te Cumhuriyetin ilan edilmesinden hemen sonra Maarif Vekili olan İsmail Safa Özler Maarif Misakı'nı ilan etmiştir. Bu ilanın hemen arkasından hazırlanarak yürürlüğe girecek olan 1924 programının, hazırlanmasında ve uygulanmasında Maarif Misakı'nın yönlendirici etkisinin kesin olduğunu söylemek mümkündür. Bu bakımdan Maarif Misakı'nın Cumhuriyetin ilk programı olma özelliğini taşıyan 1924 İlkokul

Programı'nın genel amaçları olduğu ya da bu program üzerinde genel amaçlar gibi yönlendirici etkisinin bulunduğu söylenebilir.

Maarif Misakı'nın genel amacı şu şekilde belirlenmiştir (Cicioğlu, 1958):

“Türk Milleti'ni medeniyet safında en ileriye götürmek ve yeni nesilleri, Türk olmak haysiyetinin gerekli kıldığı bu amaca en kısa zamanda varmayı mümkün kılacak irade ve kudrette yetiştirmektir.”

Maarif Misakı'nın diğer amaçları özetle:

- Milliyetçi, halkçı, inkılâpçı, laik Cumhuriyet vatandaşları yetiştirmek.
- İlköğretimi genelleştirerek, herkese okuma-yazma öğretmek.
- Yeni nesilleri bütün öğretim kademelerinden geçirerek onları ekonomik hayatta başarılı kılacak bilgilerle donatmak.
- Toplum hayatında, dünya ve ahiret cezaları korkusundan doğan ahlak yerine, özgürlük ve barışın ön plana alındığı gerçek ahlak ve erdemi hâkim kılmak (Çelenk,2000).

Programın Özellikleri:

- 1924 programıyla devreler ortadan kaldırılmış, İlkokul öğretim süresi beş yıla indirilmiştir.
- Erkek ve kız öğrenciler için ayrı düzenlenmiştir.
- Programın genel ve derslere göre düzenlenmiş özel amaçları yoktur. Program daha çok dersler ve derslere göre konuların dağılımından ibarettir. Dersler arasında bir ilişki de kurulmamıştır.
- Cumhuriyetin ilk programı olma özelliğini taşıyan 1924 programı yenisi hazırlanıncaya kadar daha çok bir geçiş programı özelliği göstermektedir.
- Cumhuriyet öncesi son programlardan başlıca farkı çok az sayıda bazı derslerin konulması ya da değiştirilmesi ve bazı ders konularının Cumhuriyet yönetimine uyarlanmasından ibarettir. Eski programlarda "Lisan-ı Osmanî" dersi yeni programda "Türkçe" adını alırken, "Musahabat-ı Ahlakiye" dersi, yeni programda "Musahabat-ı Ahlakiye ve Malumat-ı Vatanîye" dersi haline gelmiştir. Eski programlarda görülen "Eşya Dersleri" ile

"Talim-i Askeri" dersi yeni programa konulmamıştır. Bunun yanında eski programlarda bağımsız birer ders olarak okutulan "Kur' an-ı Kerim" ve "Malumat-ı Diniye" dersleri yeni programda "Kur' an-ı Kerim ve Din Dersleri" olarak birleştirilmiştir.

- Yeni programda asıl önemli değişiklik ders konularında gerçekleştirilmiş, özellikle "Musahabat-ı Ahlakiye ve Malumat-ı Vataniye" dersi ile "Tarih Dersi" konuları arasında ayıklamalar yapılarak Cumhuriyetin anlam ve önemine ve yakın tarihte olup bitenlere ağırlık tanınmıştır.

1926 ilkokul Programı

1926 ilkokul Programı giriş bölümünün ilk paragrafında tek bir genel amaca yer verilirken, ilkokulun amacı şu şekilde belirlenmiştir:

"İlk mektebin başlıca maksadı, genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaşlar yetiştirmektir."

1926 programındaki amaçların dışında, 1929 "İlk mektep Talimatnamesi" ile amaçlar belirlenmiştir. 1929 İlk mektep Talimatnamesi'nde ilkokulun amaçlarından şu şekilde söz edilmektedir.

- İlk tahsil çağında bulunan çocukların bedence ve ruhça en salim ihtiyaçlarına sahip olmalarını temin ederek bir muhit içinde en lüzumlu bilgileri ve maharetleri kazandırmaktır.
- Genç neslin mektebe ilk girdiği günden itibaren içtima-i kudret ve kabiliyetince müterakki bir intizamla yetişecek milli cemiyet ve Türk Cumhuriyeti'ne ruh en ve beden en faydalı bir tarzda intibak etmeğe azami ehliyet kazanması esastır (İlk Mektep Müfredat Programı, 1926).

1926 ilkokul programıyla ilk defa derslerin genel amaçlarına yer verilmiştir. Yine "toplu öğretim" ilkesinin uygulanmaya başlanmasıyla "tabiat tetkiki", "Muhasabat", Tarih ve Coğrafya dersleri birinci devrede Hayat Bilgisi adı altında birleştirilmiştir. İlkokulun ikinci kademesinde yani 4 ve 5. sınıflarda gösterilen Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi dersleri için iyi vatandaşlar yetiştirmek, milli cemiyet ve Türk

Cumhuriyeti'ne ruhen ve bedenen en faydalı tarzda uyum sağlamak amaçları gösterilmiştir (Çelenk,2000).

1930 İlköğretim Müfredat Programına Göre Tarih Dersinin Amaçları:

1. *Çocuklara Türk milletinin mazisi hakkında malumat verip onlarda milli şuur uyandırmak;*
2. *Bugünkü medeniyetin uzun bir mazinin mahsulü olduğunu anlatmak;*
3. *Büyük şahısların hayat ve hareketleri tasvir edilerek çocuklara imtisale şayan (uymaya değer) nümuneler göstermek (T.C.Maarif Vekaleti,1930:67).*

Coğrafya Dersinin Hedefleri

1. *Çocuklara doğup büyüdüğüleri memleketi tanıtmak ve Türk vatanını sevdirmek;*
2. *Vatanın muhtelif yerlerinde yaşayan insanları birbirlerine tanıtmak, birbirlerinin maişet tarzlarını ve ihtiyaçlarını öğretmek ve aralarındaki rabita ve muhabbeti artırmak;*
3. *Dünya ve dünyanın şems âlemindeki mevki, hareketleri ve bunun neticeleri, dünya üzerinde vukua gelen coğrafya hadiseleri hakkında çocuklara malumat vermek ve vatanımızla en çok temas ve münasebeti olan memleketler hakkında biraz daha mufassal olmak üzere dünya üzerindeki diğer memleketleri ve milletleri tanıtmak;*
4. *Çocuğa daima görüp temas ettiği eşya ve hadiselerin sebeplerini araştırmaya ve hadiseler arasındaki rabita ve münasebetleri bulup çıkarmaya sevk etmek suretiyle mülahaza ve muhakemelerini kuvvetlendirmek (T.C.Maarif Vekaleti 1930:71).*

Yurt Bilgisi Dersinin Hedefleri

1. *Çocuğa etrafında olup biten işlerin, cereyan eden hadiselerin ahlaki, iktisadi ve hukuki kısaca içtimai manalarını idrak ettirmek.*

2. *Onda devlet, milliyet ve aile tesanüdüne iptina eden (dayanışması üstüne kurulu) sağlam bir ahlakîyet hissi tevlit etmek ve yaşatmak.*
3. *Çocuğa içinde yaşadığı cemiyette kendisinin oynadığı ve oynayacağı rolü sezdirmek, onu, demokratik bir devlette vatandaşların hak ve vazifeleri hakkında esaslı bir fikre sahip etmek.*
4. *Çocuğa en geniş mana ile yurdunu ve milliyetini sevdirmek.*
5. *Türk say (emek) ve teşebbüsü ile meydana gelen ve aynı say ve ikdam (gayretli çalışma) ile işletilen müesseselere bilhassa dikkati celp sureti ile çocukta Türk'ün iktisadi ve medeni kudret ve kabiliyeti hakkında itimat ve iman tevlit etmek ve yaşatmak.*
6. *Çocuğu devlet teşkilatı ve hükümet makinası hakkında esaslı fikirlere ve malumata sahip etmek (T.C.Maarif Vekaleti 1930:71).*

1936 ilkokul Programı

İlkokulun amaçları konusunda 1936 İlkokul Programının girişinde "İlkokulun Hedefleri" başlığı altında şu görüşlere yer verilmiştir:

“Büyük önder Atatürk'ün yarattığı Türk devriminin muhtelif hamleleri, Türkiye Cumhuriyeti'nde bütün Millet fertlerinin müşterek malları olması lazım gelen yeni ihtiyaçlar karşısında ilkokul programında da muhtelif bakımlardan yeni değişiklikler yapılması lazım geldi.”

“İlkokul halk eğitiminin temelini kuran terbiye kurumlarının en önemlilerinden biridir. Bu eğitim asrımızın sosyal, politik ve ekonomik ihtiyaçlarından doğmuş bir zarurettir.”

“Milli birliğin ve bünyenin sağlam bir halde bulunması ve Türk Milleti'nin muasır milletler arasında layık olduğu en yüksek mevkie alması, milleti teşkil eden bütün fertlerin kendileri ve mensup oldukları cemiyet için, bir hayat zarureti olan yeni kültür kıymetlerine uyararak bu kıymetleri milletin ortak malı haline getirecek surette yetişmiş olmalarına bağlıdır.”

“İlkokul eğitim yoluyla, Türk Milleti'nin ortak malı haline getireceği, yeni kıymetler rejimin kültür hakkındaki esas düsturları olur ki, onlar da Cumhuriyet Halk Partisi Programı'nın ulusal eğitim kısmında saptanmıştır.” (İlkokul Programı, 1936)

Bu esas düstura göre ulusal eğitimde takip edilmesi lazım gelen hedefler şunlardır.

1. *Eğitim siyasamızda temel taşı bilimsizliği gidermektir. Kültür işinde, her gün daha çok çocuk ve yurttaş okuyup yetiştirecek bir program güdülecektir.*
2. *Kuvvetli cumhuriyetçi, ulusçu, halkçı, devletçi, laik ve devrimci yurttaş yetiştirmek bütün öğretim derecelerinde yüküm ve özen noktasıdır. Türk Ulusunu, Kamutayı ve Türk Devletini sayın tutmak ve tutturmak bütün vatandaşlara bir ödev olarak aşılacaktır.*
 - a. *Büyük önder Atatürk'ün Büyük Nutku'nun sonunda gençliğe verdiği (programın bu kısmında Atatürk'ün Gençliğe Hitabı altı çizilerek aynen alınmıştır) ödevi yerine getirmenin bir namus borcu, bir yurt borcu olduğunu okulda her öğretmen, talebesinin ruhunda ve benliğinde yaşatacaktır.*
 - b. *Her öğretmen derslerinde, Türk Milleti'nin yaptığı büyük hizmetleri çocukların anlayacağı bir dil ile canlandırarak, onlarda Türk Milleti'ne ve milli olan her şeye karşı besledikleri sevgi ve saygıyı, kuvvetlendirecek. Türk Milleti'nin benliğini tanıması, hem kendisine, hem mensup olduğu insanlık camiasına borçlu olduğu ödevleri yapabilmesi için zaruri olduğunu talebesine gösterecektir.*
 - c. *Her öğretmen derslerinde, sırasını getirerek Türk Ulusu'nun halkçı bir millet olduğunu, sınıf farkı tanımadığını, her Türk'ün istidat ve kabiliyetlerinin, bilgi ve kudretinin müsait olduğu mesleğe girmesine ve bu meslekte ilerlemesine hiçbir engel bulunmadığını belirtecektir.*
 - d. *Her öğretmen derslerinde sırasını getirerek, fertlerin hususi teşebbüsleriyle meydana getirmeleri güç olan birçok işlerin devlet eliyle yapılmasının ne kadar faydalı ve lüzumlu olduğunu, imparatorluk devrinde ihmal edilmiş olan, birçok önemli işlerin Cumhuriyet devrinde devlet eliyle ne kadar geniş bir ölçüde ve ne kadar sürat ve mükemmeliyette başarıldığını çocukların kavrayacağı bir dille anlatacak ve gösterecektir.*
 - e. *Her öğretmen, derslerinde sırasını getirerek, dini işlerle dünya işlerini ayırmanın hayatta ne kadar zaruri olduğunu, vaktiyle dini akidelerin,*

devlet ve dünya işlerine karıştırılmış olmasından ne kadar zarar gördüğümüzü, tarihten alınmış bol ve canlı misallerle gösterecek, dünya işlerinde ferdin ve devletin şu veya bu dini akidenin tesiri altında değil ilmin ve tecrübenin gösterdiği doğru yolda ilerlemekten başka çare bulunmadığını çocukların kavrayacağı bir dille anlatacaktır.

- f. Her öğretmen fırsat buldukça, imparatorluk devrinde bizi geri bırakan ve gittikçe geriye atan birçok şeylerin büyük önder Atatürk'ün kudretli eliyle nasıl düzelttiklerini çocukların anlayacağı bir dille açıklayacaktır.*
- 3. Cumhuriyet Halk Partisi Programı'nda ulusal eğitim için bir düstur da şudur: Fikri olduğu gibi bedeni gelişmeye de önem vermek ve hele ırayı ulusal derin tarihimizin gösterdiği yüksek derecelere çıkarmak büyük gayedir.*
 - 4. Cumhuriyet Halk Partisi Programı'nda ulusal eğitim için saptanan bir düstur da şudur: "Eğitim ve öğretimde güdülen usül, bilgiyi yurttaşla maddi hayatta başarı elde ettiren bir cihaz haline getirmektir."*
 - 5. Cumhuriyet Halk Partisi Programı'nda ulusal eğitim için saptanan "eğitim her türlü tesirden yad ve yabancı fikirlerden uzak, üstün, ulusal ve yurtçu olmalıdır" düsturuyla, eğitimin ulusal ve yurtçu olmasına önem vermiştir.*
 - 6. Cumhuriyet Halk Partisi Programı, "her öğretim ve eğitim kurumunda talebinin girişim kapasitesini kurmağa, sevgenlik ve okşayışla özen göstermekle beraber, onları hayatta kusurlu olmaktan korumak için, ciddi bir yasa ve düzene, içten bir ahlak anlayışına alıştırmamanın önemli olduğu kanaatindeyiz." düsturu ile okulda takip edilecek esasları saptamaktadır.*
 - 7. Cumhuriyet Halk Partisi ulusal eğitim programının, "partimiz, vatandaşların, Türk'ün derin tarihini bilmesine üsnomal bir önem verir. Bu bilgi Türk'ün kapasite ve enerjisini, nefesine güven duygularını ve ulusal varlığa zarar verecek bütün akımlara karşı sarsılmaz dayanımını besleyen kutsal bir evindir." düsturu ulusal tarihimize okullarımızda ne kadar önem verilmesi gerektiğini saptanmaktadır.*
 - 8. Cumhuriyet Halk Partisi ulusal eğitim programının, "Türk Dili'nin ulusal, tükel bir dil haline gelmesinde ciddi çalışmalara devam olunacaktır." düs-*

туру Atatürk'ün en büyük eserlerinden biri olan Türk Dil devriminde okulun alması lazım gelen durumu tesbit etmektedir.

"İlkokul müfredat programı hazırlanırken Cumhuriyet Halk Partisi ulusal eğitim programında saptanan ve yukarıda birer birer izah edilen düsturları, tahakkuk ettirmeğe imkân verecek surette tertip edilmiştir. Her öğretmen, programda kendine düşen ödevi yaparken gösterilen hedefleri bir dakika bile gözden çıkarmayarak kendisini bu gayeleri tahakkuk ettirmeğe devlet tarafından memur olduğunu bilmelidir." (İlkokul Programı, 1936)

1936 ilkokul programının önemli bir özelliği de ilk kez ilkokulun eğitim öğretim ilkelerini belirlemiş olmasıdır. Bu ilkelerden bazıları şunlardır:

- İlkokul milli bir eğitim kurumudur.
- İlkokul çocuklara milli kültürü aşılama zorundadır.
- Okulda her derse milli gayeleri gerçekleştirecek birer araç olarak bakılmalıdır.
- İlkokulda her dersin milli hayat ile ilgisinin sağlanmasına ve milli hayata bağlanmasına önemli ölçüde dikkat edilmelidir.

1936 İlkokul Programına Göre Tarih Dersinin Hedefleri

- a. Türk çocuklarına Türk inkılabının manasını, şumulünü ve tarihi önemini kavratmak;*
- b. İnsanlığın ve bilhassa Türk milletinin tarihte atmış olduğu ileri adımlara çocukların dikkatini çekmek, ve bugünkü kültürünü nasıl uzun bir mazinin eseri olduğunu belirtmek;*
- c. Türk Irkının Orta Asya'da Kültürü nasıl kurduğunu, dünyanın dört bucağına bu kültür ve dilini nasıl yaydığını çocuklara kavratmak, Türk milletinin dünya tarihinde yaptığı büyük rolü belirtmek, onlara milli benliklerini hissettirmek, Türk çocuklarında Türk milletine karşı içten bir sevgi ve derin bir saygı yaratmak, onları Türk milletinin ülkülerini tahakkuk ettirmek için her fedakarlığı göze alacak bir karakterde yetiştirmek, Türk milletinin istikbaline güvenlerini artırmak;*

- d. *Tarihi şahsiyetlerin yaptıkları işler üzerinde durarak çocuklara ibret dersi vermek, tarihte büyük adamların büyük rolünü göstermek, bilhassa Atatürk'ün Türk milleti ve bütün dünya için açtığı geniş ufukları tebarüz ettirmek;*
- e. *Geçmişti tetkik ettirerek hali çocuklara daha iyi kavratmak ve istikbal için önlerine ufuk açmak; Türk milletinin istikbaldeki milli ve insani büyük rolüne onların dikkatini çekmek;*
- f. *İnsanların muhitleriyle hayatları arasındaki sıkı ilgileri belirtmek ve insanların muhitleri üzerine nasıl tesir ettiklerini göstermek (T.C. Kültür Bakanlığı 1936: 77,78).*

Bu genel amaçlarla birlikte öğretmenler için yazılmış direktiflerde; Türk Tarih Kurumu'nun tezlerine istinat edilmesi, toplum hayatındaki değişimlere dikkat çekilmesi gibi daha çok Türk Milletinin kendine olan güveninin artmasını amaçlayan yönergeler verilmiştir.

Coğrafya Dersinin Hedefleri

- a. *Çocuklara memleketimizi ve yurttaşları tanıtmak ve sevdirmek;*
- b. *İnsanların birbirleriyle ve coğrafi muhitleriyle karşılıklı tesirlerini insan kümelerinin hayat şekillerini ve geçinme tarzlarını tetkik ettirerek Türk çocuklarını memleketin iktisadi kalkınmasında müessir unsur haline getirmek;*
- c. *Dünya ve dünyanın güneş sistemindeki yeri, hareketleri ve bunun neticeleri, dünya üzerinde olagelen coğrafya hadiseleri hakkında çocuklara bilgi kazandırmak, vatanımızla en çok temasta bulunan ve ilgisi olan memleketler üzerine biraz daha etraflı olmak üzere dünya üzerindeki başka memleketleri ve milletleri tanıtmak;*
- d. *Çocuğu, sık sık görüp temasta bulunduğu coğrafi hadiselerin sebeplerini araştırmaya ve hadiseler arasındaki bağıllık ve ilgileri bulup çıkarmaya alıştırmak;*
- e. *Harita fikri vermek, çocukları haritadan anlar ve istifade eder bir hale getirmek (T.C.Kültür Bakanlığı 1936:92,93).*

Direktifler kısmında ise Coğrafya dersinin başlıca hedefinin çocuklarda vatan sevgisini artırmak olduğu belirtilmiştir.

Yurt Bilgisi Dersinin Hedefleri

- a. Millet mefhumunu ve Türk milletinin karakterini, ululuğunu, kudretini çocuklara kavratmak, Türk milletini sevdirmek, saydırmak, Türk askerini ve Türk ordusunu sevdirmek, saydırmak, bizim için askerliğin önemini kavratmak;*
- b. Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet rejiminin mahiyetini, Türkiye'de nasıl olduğunu, bu rejimin başka rejimlere üstünlüğünü, Türkiye'nin hayatı ve istikbali için ne kadar önemli ve zaruri bulunduğunu talebeye kavratmak ve onları Cumhuriyet rejimi için sadık ve fedakâr birer yurttaş olarak yetiştirmek;*
- c. . Türk İnkılâbının manasını, muhtelif cephelerin önemini, Türkiye'nin saadet ve refahına yaptığı ve memleketin istikbaline yapacağı tesiri talebeye kavratmak, onları Atatürk inkılâbının fedakâr birer unsuru olarak yetiştirmek;*
- d. Türkiye'de devlet teşkilatını çocuklara onların seviyelerine göre anlatmak ve öğretmek;*
- e. Kanun mefhumunu talebeye kavratmak, kanuna ve devlet otoritelerine itaat duygusunu ve itiyadını vermek, talebeye vazife ve hak mefhumlarını kavratmak ve Türk vatandaşlarının vazifelerini ve haklarını ve bu vazifelerle, hakların önemini kendilerine telkin etmek;*
- f. Millet ve yurt işlerine karşı, talebede son derecede alaka uyandırmak, millet ve yurt menfaatini her menfaatin üstünde tutmayı, millet ve yurda karşı canla, başla hizmet etmeyi kendilerine itiyat ve ülkü haline getirmek (T.C. Kültür Bakanlığı. 1936: 103,104).*

Bu dersin direktifler kısmında da kuru kuruya ders anlatmanın amaca hizmet etmeyeceği, dersin canlı örneklerle işlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Dersin işlenişinde diğer derslerden, müzikten ve resimden de faydalanılması gerektiği belirtilmiştir.

1948 İlkokul Programı

1948 programında ilkokulun amaçları (hedefleri) yoktur; fakat Milli Eğitimin amaçları vardır. Bunların ilkokulun da amaçları (hedefleri) olacağı vurgulanmıştır. Bu programda, çocuğun aşağıda belirtilen amaçlar doğrultusunda yetişmesi istenmiştir.

1. Toplumsal bakımdan:

- a. Türk milletinin bir evladı olmanın şerefini duyar ve sorumluluğunu kavrar,
- b. Şerefli Türk tarihinin değerlerini korur, Türk Devriminin ilkelerine bağlı,
- c. Türkiye Cumhuriyeti Ana Yasasının sağladığı yurttaş hak ve hürriyetlerine saygılı,
- d. İnsanlara karşı iyi duygulu,
- e. Yurttaşlar arasında milli birlik esaslarını bozmayan fikir ayrılıklarını hoş görür,
- f. Kanunlara uyar ve medeni vazifelerini yerine getirir,
- g. Milli kaynakları korur,
- h. Kötü şartları düzeltmek için çalışır,
- i. Bilimsel çalışma ve ilerlemelerin genel refaha getireceği yardımı kavrar;

2. Kişisel bakımdan:

- a. Öğrenme ve gelişme isteği ile pratik hayatın gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip,
- b. Ana dilini doğru olarak konuşur, okur ve yazar,
- c. Kendisinin ve etrafındakilerin sağlığını korur,
- d. Çevresinin sağlık şartlarını düzeltmek için uğraşır,
- e. Sporlara ve diğer temiz eğlencelere katılır ve bunları seyretmekten zevk alır,
- f. Kendi davranışlarını kontrol edebilir ve iyiye yöneltir,
- g. Serbest zamanlarını temiz ve faydalı işlerle geçirir,
- h. Güzel sanatları ve tabiatı sever,
- i. Sorumlu işler almaya hazırlıklı;

3. *İnsanlık münasebetleri bakımından:*
 - a. *Başkalarıyla birlikte çalışıp oynayabilir,*
 - b. *Sözüne güvenilir,*
 - c. *Davranışlarında toplumsal nezaket esaslarına uyar,*
 - d. *Aileye değer verir, evini idarede becerikli,*
 - e. *Ailesinin bütün üyelerine karşı saygılı ve şefkatli;*
4. *Ekonomik hayat bakımından:*

(Üretmen olarak)

 - a. *Çalışmanın zevkini duyar,*
 - b. *İşi üzerindeki kudretini geliştirerek devam ettirir,*
 - c. *Yeteneklerine Uygun işi seçebilir, mesleğinde başarılı;*
 - d. *(Yoğaltman olarak da)*
 - e. *Geçimini düzenlemeye muktedir,*
 - f. *Hesabını bilir, bir yurttaş olmasını sağlamaktır.*

Hedefler sıralandıktan sonra bu amaçlardan bazılarının daha üst eğitim kurumlarının işi olduğu, ancak ilkokulda, sonradan öğrencilerin bu amaçlarına ulaşmalarını sağlayacak küçük tecrübeleri yaşama fırsatı bulacakları belirtilmiştir. 1936 programına göre amaçlar detaylandırılmış, öğretmen davranışları yerine öğrenci davranışları şeklinde ifade edilmiştir.

1948 İlkokul Programına Göre Tarih Dersinin Hedefleri

- a. *Türk çocuklarını, Türk devriminin manasını ve tarihi önemi üzerinde düşündürmek ve onların devrim değerlerine bağlanmalarını sağlamak;*
- b. *Bugünkü kültürün uzun bir geçmişin eseri olduğunu onlara kavratmak ve bu kültürde Türk milletinin hizmetlerini ve payını belirtmek;*
- c. *Çocuklara, şerefli bir geçmişi olan büyük bir milletin evlatları olduklarını duyurarak, Türk ulusunun geleceğine olan güvenlerini artırmak ve onları Türk milletinin ülkülerini gerçekleştirmek için her fedakârlığı göze alabilecek bir karakterde yetiştirmek;*
- d. *Tarihte milletlerine ve insanlığa hizmet etmiş büyük adamların hayatlarına ve hizmetlerine karşı öğrencilerde ilgi ve hayranlık uyandırmak;*

- e. *İnsanların çevreleriyle yaşayışları arasındaki sıkı ilişkiyi belirtmek ve insanların çevreleri üzerine nasıl tesir ettiklerini çocuklara kavratmak;*
- f. *Çocukların bugünü daha iyi kavramaları için onlara geçmişi inceleterek gelecek için önlerine ufuk açmak ve milletler ailesi içinde Türk ulusuna düşen insani ödevler bulunduğunu belirtip bunu onlara duyurmaktır. (MEB,1948:124).*

Tarih dersi için belirlenen amaçlar 1936 programından çok da farklı değildir. Görülen değişiklikler amaç sayısının altıya çıkarılmış olması, dilin sadeleştirilmiş olmasıdır. Ayrıca program içerisinde ders konularına da ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Coğrafya Dersinin Hedefleri

- a. *Çocuklara yurdumuzu ve yurttaşlarımızı tanıtmak ve sevdirmek;*
- b. *İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceleterek öğrencileri yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili birer öge haline getirmek;*
- c. *Çocuklara dünya ve dünyanın güneş sistemindeki yeri, hareketleri ve bunun sonuçları hakkında bilgi kazandırmak ve onları, sık sık görüp temasta buldukları coğrafya olaylarının sebeplerini araştırmaya ve bu olaylar arasındaki bağlılık ve ilişkileri bulup çıkarmaya alıştırmak;*
- d. *Yurdumuzla en çok ilişkide olan ülkelerle, dünya üzerindeki başka memleket ve ulusları çocuklara tanıtmak;*
- e. *Öğrencilere harita fikri vermek, onları haritadan anlar ve faydalanır bir hale getirmektir (MEB,1948:139).*

Coğrafya dersinin amaçlarında da 36 programına göre bir gelişme olmamış sadece bazı kelimeler sadeleşmiş ve maddelerin ikisinin yeri değişmiştir.

Yurttaşlık Bilgisi Dersinin Hedefleri

- a. *Topluluk halinde yaşamının bir zaruret olduğunu, ulus kavramını ve Türk ulusunun karakterini öğrencilere kavratmak, onların Türk ulusuna, Türk*

askerine ve Türk ordusuna karşı duydukları sevgi, saygı ve güven duygularını kuvvetlendirmek;

- b. Ulus ve yurt işlerine karşı öğrencilerde yakın ilgi uyandırmak, ulus ve yurt işlerini her işlerin üstünde tutmayı, ulus ve yurda karşı canla başla hizmet etmeyi çocuklarda alışkanlık ve ülkü haline getirmek;*
 - c. Öğrencileri Cumhuriyetçi, Ulusçu, Halkçı, Devletçi, Laik ve Devrimci birer yurttaş olarak yetiştirmek için ilk adımı atmak;*
 - d. Cumhuriyet rejiminin niteliğini, Türkiye'de nasıl kurulduğunu, bu rejimin Türkiye'nin hayatı ve geleceği için ne kadar önemli ve zorunlu bulunduğunu öğrencilere kavratmak;*
 - e. Türk devriminin manasını, ayrı ayrı yönlerden önemini, Türkiye'nin saadeti ve refahına yaptığı ve yurdun geleceğine yapacağı etkiyi öğrencilere kavratmak ve onları Türk devriminin değerlerine bağlı ve bunları her zaman korumaya hazır fedakâr birer Türk evladı olarak yetiştirmek;*
 - f. Kanun kavramını öğrencilere benimsetmek, kanuna ve devlet otoritesine uyma duygusunu ve alışkanlığını kazandırmak, öğrencilere öde v ve hak kavramlarını kavratarak vatandaşlık hak ve ödevlerini onlara benimsetmek;*
 - g. Türkiye'nin devlet teşkilatını seviyelerine göre çocuklara kavratmak.*
- (MEB,1948:142,143).

1936 programında Yurt Bilgisi olan dersin adı Yurttaşlık Bilgisi olarak değiştirilmiş fakat içerikte ve amaçlarda çok fazla bir değişiklik yaşanmamıştır.

1962 İlkokul Programı Taslağına Göre Hayat Bilgisi, Toplum ve Ülke İncelemeleri Derslerinin Amaçları

1953 yılında toplanan V. Milli Eğitim Şurası kararı dayanak alınarak deneme okulları açılması çalışmaları başlamıştır. Bolu'da açılan bu deneme okullarında proje metodu uygulamaya konulmuştur. Bu okulda yapılan çalışmalar yeni ilkokul programı taslağının oluşmasında etkili olmuştur. İlerleyen yıllarda eğitimle ilgili kişi ve kurumların hazırladığı çeşitli rapor ve araştırmalar, 1948 ilkokul programının öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarına, bireysel yeteneklerine ve öğretim amaçlarına

uygun olarak yeniden ele alınması gerekliliğini ortaya koymuştur (Karagöz ve Gren, 1965).

Beş yıl süre pilot uygulamadan sonra uygulamaya konulması kararlaştırılan bu programda yalnızca derslerin genel amaçları yer almaktadır. Modern program geliştirme çalışmaları açısından bir ilk olmasının yanında, ilkokulun ikinci kademe derslerinde de birleştirme fikrini ortaya çıkarması bu program taslağını önceki programlardan ayırır.

1962 İlkokul Program Taslağında Tarih, Coğrafya Yurttaşlık Bilgisi dersleri “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında birleştirilmiştir. Toplum ve Ülke İncelemeleri dersinin amaçları Hayat Bilgisiyle bir arada verilmiştir.

1. *Türk çocuğunu ailesine, ulusuna, yurduna, Türk devrimlerine ve ülkelerine bağlı, çalışkan, araştırmacı, inceleyici, fedakâr ve fazilet sahibi iyi bir vatandaş, mükemmel bir insan olarak yetiştirler,*
2. *Çocukları şerefli bir geçmişi olan büyük bir milletin evlatları olduklarını duyarak; Türk ulusunun geleceğine olan güvenlerini artırır ve Türk ulusunun ülkelerini gerçekleştirmek için her fedakârlığı göze alabilecek bir karakter kazanırlar,*
3. *Olumlu karakter özellikleri kazandırmak, her yönde görev ve sorumluluk alabilecek hale gelir aile bütünlüğüne bağlı, yuvanın saadetini gerçekleştirmesindeki hizmet duygularını geliştirmek;*
4. *İnsanların birbirlerine muhtaç olduklarını kavratmak, grup faaliyetlerine katılmasının, başkalarına yardım etmenin önemini takdir ettirmek ve uygulayabilir hale getirmek;*
5. *Ulusal kaynakları tanımak ve bunları korumanın bir ödev olduğunu kavratıp benimsetmek;*
6. *Yurdu ve dünyayı tanımak; çocuklara plan, kroki ve harita fikri vermek, onları bu araçları anlar ve uygular hale getirmek;*
7. *Çocuğa uluslar ailesi içinde Türk Ulusuna düşen insanlık ödevlerini öğretmek (Ne Mutlu Türküm Diyene, Yurtta Sulh, Cihanda Sulh) fikrini ve Birleşmiş Milletler ülküsünü benimsetmek.*

8. *Geçmişte uluslarına ve insanlara iyilikleri dokunmuş olan büyük Türk adamlarının hayatlarına ve hizmetlerine karşı öğrencilerde hayranlık uyandırmak, kötülükleri dokunan kimselerin akıbetlerinden de ibret dersi almalarını sağlamak (MEB. 1962:26,27).*

Sosyal Bilgiler (Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi) dersinin hedefleri 1968 İlkokul Programında yer almış; daha sonra bunlara 1990 yılında çevre ve trafikle ilgili olanlar eklenmiştir. Bu hedefler (amaçlar); Vatandaşlık Görevleri ve Sorumlulukları Yönünden, Toplumda İnsanların Birbirleriyle Olan İlişkileri yönünden, Çevreyi, Dünyayı ve Yurdu Tanıma Yeteneklerini Geliştirmek Yönünden, Ekonomik Yaşama Fikrini ve Yeteneklerini Geliştirme Yönünden olmak üzere dört ana bölüme ayrılmış ve bunların alt basamakları belirlenmiştir.

1968 İlkokul Sosyal Bilgiler Programı ve Amaçları

1. Vatandaşlık Görevleri ve Sorumlulukları Yönünden

- a. *Ailesine, milletine, vatanına Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı, çalışkan, araştırmacı, inceleyici, fedakâr ve fazilet sahibi iyi bir vatandaş, mükemmel bir insan olarak yetişirler,*
- b. *Şerefli bir geçmişi olan büyük bir milletin evlatları olduklarını anlar; milletin geleceğine olan güvenlerini artırır ve Türk milletinin ülkülerini gerçekleştirmek için her fedakarlığı göze alabilecek bir karakter kazanırlar,*
- c. *Her yönde görev ve sorumluluk alabilecek hale gelir aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, ailenin refah ve mutluluğu için sorumluluk ve görev duygularını kuvvetlendirirler,*
- d. *Topluluk halinde yaşamamanın bir zaruret olduğunu, millet kavramını ve Türk milletinin karakterini kavrar; Türk milletine, bayrağına, Türk askerine ve Türk ordusuna karşı sevgi, saygı ve güven duygularını kuvvetlendirirler,*
- e. *Millet ve yurt işlerini her şeyin üstünde tutar, milletine ve yurduna karşı canla başla hizmet etmeyi alışkanlık ve ilke haline getirirler,*

- f. Türk inkılabının anlamını, ayrı ayrı yönlerden önemini, Türkiye'nin refah ve mutluluğuna yaptığı ve ülkenin geleceğine yapacağı etkiyi kavrar, Türk inkılabının değerlerine bağlı ve bunları her zaman korumaya hazır, fedakar birer Türk evladı olarak yetiştirmek,*
- g. Bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar, bu uygarlıkta Türk milletinin hizmetini ve payını anlarlar.*
- h. Tarihte milletimize ve insanlığa hizmet etmiş olan Türk büyüklerini tanır; onlara karşı ilgi ve sevgi duyarlar.*
- i. Türkiye Cumhuriyeti'nin, insan haklarına dayalı, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu bilir; cumhuriyet rejiminin özelliğini ve önemini kavrarlar.*
- j. İnsanların birbirlerine muhtaç olduklarını anlar; grup faaliyetlerine katılmanın, başkalarına yardım etmenin önemini takdir eder ve bunu uygulayabilir hale gelirler,*
- k. Çevresindeki eski ve yeni sanat, kültür eserlerini müze ve anıtlar gibi milli değerlerimizi tanır; onları korumak görevini öğrenirler.*
- 2. Toplumda İnsanların Birbirleriyle Olan İlişkileri Yönünden**
- a. Bütün çalışmalarını, demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler.*
- b. İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıklarını ve birbirlerinin görüş ve inanışlarını, saygı ve hoşgörü ile karşılamaları gerektiğini benimserler,*
- c. Beraber çalışma, sorumluluk alma, yardımlaşma ve karar verme kurallarını uygulamayı öğrenirler,*
- d. Aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve topluluk halinde yaşamının zorunluluğunu kavrarlar,*
- e. Kanun ve kurallara karşı saygılı olmayı ve devlet teşkilatımızı, seviyelerine göre öğrenirler,*
- f. Trafik kurallarına uymayı öğrenirler,*
- 3. Çevreyi, Yurdu ve Dünyayı, Tanıma Yeteneklerini Geliştirmek Yönünden**
- a. Çevrelerini ve yurdu tanır; Türkiye'nin yakın ve uzak komşu ülkeler ve dünya milletleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgiler kazanırlar,*

- b. Gerekli plan, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelirler,*
 - c. İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler; yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkin birer vatandaş haline gelirler,*
 - d. Coğrafi olayların sebeplerini araştırmayı ve bu olaylar arasındaki bağıllık ve ilişkileri bulup çıkarmayı öğrenirler,*
 - e. Çevre korumasının günümüz ve gelecek yıllar için önemini kavrarlar,*
- 4. Ekonomik Yaşama Fikrini ve Yeteneklerini Geliştirmek Yönünden**
- a. Kendi eşyasını, okulun, okul eşya ve araçlarını kullanma ve koruma alışkanlığı kazanırlar,*
 - b. Tutumlu olma ve planlı çalışma alışkanlığını elde ederler,*
 - c. Üretim, tüketim ve dağıtım ile ilgili temel bilgileri öğrenirler,*
 - d. Yakın çevrenin ekonomik değerleriyle milli kaynaklarımızı tanır ve bunları korumanın bir ödev olduğunu kavrarlar,*
 - e. İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarıyla bunlar arasındaki ekonomik bağıllıkları inceleyebilirler,*
 - f. Turizmin anlamını, özellikle bizim yurdumuz için önemini kavrarlar (MEB 1990: 32,45).*

Dört boyutta ele alınan ilköğretimin amaçları, çağdaş eğitim biliminin özelliklerine genel olarak uymamaktadır. Amaçların (Hedeflerin) taksonomik olarak yazılmaması, öğrenci düzeyine ve bir hedefte bulunması gereken özelliklere uygun olmaması, saptanırken belirlenen aşamalardan geçmemesi, davranışa dönüşecek özelliklerle donanık olmaması, birbiriyle çelişen ve çakışan hedeflerin bulunması, sosyal bilgiler dersinin bilişsel, duyuşsal, devinişsel alanlarına uygun olmaması açılarından ele alındığı zaman, belirlenen bu amaçlar yeniden yazılmalıdır. Örneğin; “Ailesine, milletine, vatanına, Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı, çalışkan, araştırmacı, inceleyici, fedakar ve fazilet sahibi iyi bir vatandaş, mükemmel bir insan olarak yetiştirler” amacı sekiz ayrı faaliyeti kapsamaktadır. Oysa hedef, bir faaliyeti içerecek şekilde yazılmalıdır (Sönmez,1999).

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

Dünyada yaşanan ve yaşanmakta olan gelişim, değişim bilgi ve bilme üzerindeki düşünceleri de değiştirmiş; bilgiyi üretenler, kullananlar bilimsel ve teknolojik anlamda en üst noktaya ulaşmışlardır. Bilimsel ve teknolojik gelişmeyi sağlayabilecek, çağın gereklerini yerine getirebilecek bireylerin yetiştirilmesinde en önemli görev eğitim sisteminindir. Öğretmen, öğrenci, yönetici, veli, öğrenme ortamı ve programlar eğitim sisteminin ayrılmaz birer parçasıdır. Ülkemizde de eğitim sistemindeki eksiklikler tespit edilerek sistemin önemli ve temel bir unsuru olan programlar üzerinde çalışmalar devam etmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB) 2004-2005 eğitim öğretim yılında ilköğretim programlarında değişikliğe gitmiş, daha önce yapılan yapısal değişimlerin aksine çoğunlukla bilginin ve bilmenin doğasına yönelik felsefi bir değişim gerçekleştirmiştir. İlköğretim programları, 1940'lardan bu yana temel alınan davranışçı felsefeden vazgeçilerek yapılandırmacı felsefe üzerine kurulmuş; aktif öğrenme, çoklu zekâ, sarmal program yaklaşımı, bütünsel yaklaşım gibi yaklaşımlar esas alınarak hazırlanmıştır.

Program reformu çerçevesinde “Sosyal Bilgiler Özel İhtisas Komisyonu” tarafından yeni İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Öğretim Programı hazırlanmış, 4., 5., 6. ve 7. sınıflarda haftada üçer ders saati olmak üzere 108 saatlik bir ders süresi öngörülerek hazırlanmıştır. İnsan hakları ve vatandaşlık dersi pek çok ülkede olduğu gibi ilköğretim 1. sınıftan itibaren bir ara disiplin olarak ele alınmış, derslerin kazanımları ile insan hakları ve vatandaşlık programının kazanımları ilişkilendirilmiş, insan hakları ve vatandaşlık programına duyarlı bir program hazırlanmıştır (MEB, 2004:5; MEB, 2005:7).

Diğer ilköğretim programları gibi Sosyal Bilgiler Öğretim Programı da 2004-2005 eğitim öğretim yılında 4. ve 5. sınıflarda pilot uygulaması gerçekleştirilmiş, 2005-2006 eğitim öğretim yılında 6. sınıflarda, 2006-2007 eğitim öğretim yılında ise 7. sınıflarda pilot uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Beceriler, kavramlar, değerler ve genel amaçlar Sosyal Bilgiler programını oluşturan temel öğelerdir. Bu anlayış doğrultusunda hazırlanan yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (MEB, 2004:44-45; MEB, 2005:45-46);

- Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
- Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak, bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.
- Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön plânda tutar.
- Öğrencileri düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirir.
- Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bir birey olarak yetişmesini amaçlar.
- Milli kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.
- Öğrencilerin kendi örf ve adetleri çerçevesinde ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.
- Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bir birey olarak yetişmesini önemser.
- Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.
- Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevre ile etkileşim kurmasına olanak sağlar.
- Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır.
- Periyodik olarak, öğrenci çalışma dosyalarına bakılarak öğrenme öğretme süreçlerinin akışı içerisinde değerlendirmeye imkân sağlar.

1.2.7. Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları

Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. *Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını,*

milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. *Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;*
3. *İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;*

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

1.2.8. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçları

1. *Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.*
2. *Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.*
3. *Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.*
4. *Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.*

5. *Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.*
6. *Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.*
7. *Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.*
8. *Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.*
9. *Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.*
10. *Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.*
11. *Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.*
12. *Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.*
13. *Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.*
14. *Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.*
15. *İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.*
16. *Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.*
17. *İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.*

İKİNCİ BÖLÜM

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Yeni müfredatın uygulanmasıyla birlikte Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Bu bölümde araştırma konusu alanında daha önce yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

Doğanay ve Sarı (2008) tarafından yapılan “Öğretmen Gözüyle Yeni Sosyal Bilgiler Programı: Adana İlinde Bir Araştırma” adlı çalışmanın amacı, yeni Sosyal Bilgiler programı hakkında 4–5. sınıf öğretmenleri ve Sosyal Bilgiler branş öğretmenlerinin görüşlerini değerlendirmektir. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen “Sosyal Bilgiler Programı Değerlendirme Anketi” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenler, sosyal bilgiler programının dört temel ögesi arasında en çok ölçme-değerlendirme boyutunu olumsuz bulmuşlardır. Öğretmenler programın çağdaş eğitim anlayışını yansıttığını düşünmekle birlikte, uygulamada önemli sorunların bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu sorunlardan en önemlileri ise programın uygulanmasında gerekli olan aile, toplum, araç-gereç, fiziki koşullar ve hizmet içi eğitim gereksinimidir.

Turan ve Karabacak (2008) tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Öğretimdeki Yansımaları” adlı çalışmada, öğretmenlerin yeni programı uygulayabilmeleri için bilgilendirilmesi ve öğretim yöntem ve etkinlikleri hakkında yol göstermesi bakımından ilköğretim sosyal bilgiler 4. ve 5.sınıf öğretmen kılavuz kitaplarının öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma 2006–2007 öğretim yılında, Rize ve Trabzon illerinde görev yapan, 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersine giren 180 öğretmene uygulanan anket ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin görüşleri arasında cinsiyet, kıdem, mezun olduğu okul ve eğitim yaptığı yerleşim birimi arasında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin bir kısmı kılavuz kitaplarının bilgi de içermesi gerektiğini ve öğretmenlerin büyük bir bölümü öğretmen kılavuz kitaplarının eğitimde kullanılması konusunda olumlu görüş bildirerek, yeni müfredatın gerekli olduğuna inanmaktadır sonucuna varılmıştır.

Hürsen ve Uzunboylu (2008), tarafından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yapılan araştırmada 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların cinsiyetleri, meslekî kıdemleri, hizmet içi eğitim seminerlerine katılma durumları, görev yapılan yerleşim yerinin sosyoekonomik özelliği ve öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Fakat öğretmenlerin öğretim yaptıkları sınıfların mevcuduna ve Kıbrıs Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından yapılan etkinliklere katılma durumlarına göre öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre kalabalık sınıf ortamında öğretim yapan öğretmenlerin, sınıf mevcudunun az olduğu sınıflarda öğretim yapan öğretmenlere göre programa karşı daha olumsuz görüş bildirdikleri ve bakanlığın yapmış olduğu etkinliklere 2'den fazla katılanların 1 kez katılanlara oranla daha olumlu görüş bildirdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Genel olarak ise araştırma sonucunda öğretmenlerin çoğunun 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programına karşı olumsuz bir tutum içinde oldukları belirlenmiştir.

Ekinci (2007) tarafından yapılan, “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Yapılandırıcı Yaklaşım Bağlamında Değerlendirilmesi” adlı çalışmayla, 2004 sosyal bilgiler programının yapılandırıcı yaklaşıma uygunluğunu incelenmiş, programın uygulama sürecine yönelik olarak öğretmenlerin olumlu ve olumsuz görüşlerine göre programın geliştirilmesi amaçlanmıştır. Eskişehir ili merkez ve ilçelerinde görevli 4.ve 5.sınıf öğretmenleri ile yapılan araştırma sonuçlarına göre öğretmenler 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programının kazanımlar ve içerik yönünden olumlu bulurken, özellikle içerikte ezbere dayalı konuların kaldırılmasını programın olumlu yönü olarak belirtmişlerdir. Ancak programın felsefesi gereği öğrencilerin öğretim sürecinde öğreneceklerine kendilerinin karar vermesi gerekirken süreci öğretmenlerin belirledikleri sonucuna ulaşmışlardır. İşleniş esnasında bazı etkinliklerin öğrencilere hitap etmediği sonucunun yanında, ölçme değerlendirme açısından da formların çokluğu ve zaman yetersizliği de programın zayıf yönü olarak belirlenmiştir. Ayrıca ders araç – gerecinin eksikliği, sınıfların kalabalık olması ve birleştirilmiş sınıfların olması öğrenme – öğretme sürecinde karşılaşılan sorunlar olarak belirlenmiştir.

Ece (2007) tarafından yapılan, “İlköğretim Birinci Kademe 2005 Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı araştırma kapsamında uygulanan anket, 2006–2007 öğretim yılında, Afyonkarahisar il merkezindeki 44 ilköğretim okulunun birinci kademe, dördüncü ve beşinci sınıfta görev yapan öğretmenler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Sosyal Bilgiler programının kazanım, içerik, eğitim durumu ve değerlendirme boyutlarına ilişkin sorular sorulmuştur. Araştırma sonucuna göre, Sosyal Bilgiler Programının kazanım, içerik, eğitim durumu, değerlendirme ve geleceğe yönelik öneri boyutlarına ilişkin öğretmen görüşleri genelde programı destekler özelliindedir.

Ersoy (2007) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde etkili vatandaşlık eğitimi uygulamalarını ve vatandaşlık eğitimi konusundaki eğitim ihtiyaçlarını belirlemek istenmiştir. Araştırmada öğretmenlerin, Sosyal Bilgiler dersini programın felsefesine göre işledikleri, Sosyal Bilgiler dersinin vatandaşlık eğitiminde önemli bir etken olarak gördükleri sonucuna varılmıştır. Ailenin sosyoekonomik düzeyinin düşük olması, görsel ve yazılı basının olumsuz etkileri ve toplumdaki yanlış inanışlar vatandaşlık eğitiminin en önemli sorunları olarak belirtilmiştir. Öğretmenlerin araç-gerece ve ölçme değerlendirme konusunda hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kalaycıoğlu (2007)’nin “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında, 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programını, genel amaçlar – kazanımlar, içerik, öğrenme – öğretme durumları ve ölçme – değerlendirme süreçleri açısından öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirmiştir. Araştırmada, Erzurum il merkezinde bulunan 5 ilköğretim okulunda görev yapan 20 öğretmene anket formu uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, programda 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi genel amaçlarının gözden geçirilerek, ihtiyaçlara cevap verebilecek, günümüzdeki ve gelecekteki gelişmelere uyarlanabilecek şekilde düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Öğretmenler Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık Bilgisi konularının programa daha dengeli bir biçimde dağıtılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğrenme-öğretme sürecinde ihtiyaç duyulan araç – gereç ve materyal eksikliği olduğu, bunun için fakültelerde verilen derslerin

işlevselliği artırılarak öğretmen adaylarına alternatif araç – gereç ve materyal üretebilmeleri yönünde eğitim verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Araştırmada, Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenlerin haftalık 3 saatlik ders süresini yeterli bulmadıkları, ölçme – değerlendirme sürecinde zamanı etkili kullanma konusunda problemleri olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersini veren öğretmenlerin farklı öğretim programlarından mezun oldukları, birçoğunun Sosyal Bilgiler öğretimi ile ilgili hizmet içi kurs veya seminere hiç katılmadığı da araştırmanın bulguları arsındadır.

Kulantaş (2007) tarafından yapılan çalışmada, ilköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının, çalışma kitabının ve öğretmen kılavuz kitabının, öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri doğrultusunda genel bir değerlendirmesinin yapılması amaçlanmıştır. Araştırmada, Ankara ili Keçiören ve Haymana ilçelerindeki ilköğretim okullarında 2005–2006 eğitim-öğretim yılında görev yapan 4. ve 5. sınıf öğretmenleri, 4. ve 5. sınıf öğrencileri ve bu öğrencilerin velilerine anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, ilköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitaplarında; içerik, fiziksel ve görsel özellikler, dil ve anlatım, ölçme ve değerlendirme boyutlarında eksiklerin bulunduğu belirlenmiştir.

Kılıçoğlu (2007)'nin 4 ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi amacıyla yaptığı araştırmada Kars il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan 78 öğretmene 40 maddelik 5'li likert türü bir ölçek uygulanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, program kazanımlarının toplumun ihtiyaçlarından hareketle düzenlendiği, programın öğretmenler tarafından açık ve anlaşılır olduğu, birbiriyle tutarlılık gösterdiği ancak; öğrenci gelişim özelliklerinin, ihtiyaçlarının ve hazır bulunuşluk düzeylerinin tam olarak yansıtılmadığı tespit edilmiştir. İçerik bakımından programdaki, bilgilerin güncel ve geçerli olduğu, öğretmenler tarafından açık bir şekilde anlaşıldığı, öğretim ilkelerine uygun olduğu fakat içeriğin öğrenci seviyesine ve gelişim özelliklerine tam olarak uygun olmadığı belirlenmiştir. Eğitim durumu bakımından programın genel anlamda uygulanabilir özelliğe sahip olduğu, ancak öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınmadığı tespit edilmiştir. Programda alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımlarına ağırlık verildiği, değerlendirmenin kapsam geçerliliğinin ve sürekliliğinin sağlandığı

ancak; değerlendirmede objektif araaların kullanılmasında eksikliklerin olduğu sonucu da belirtilmiştir.

Acar (2007) tarafından, ilköğretim programlarını öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirmek amacıyla yapılan araştırma Sinop ili Durağan ilçesindeki ilköğretim okullarında görev yapan 96 sınıf öğretmenine uygulanan anket sonuçlarını içermektedir. Araştırmada, ilköğretim ders programlarının kazanım, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ve ölçme-değerlendirme boyutlarına ilişkin görüşleri ve geleceğe yönelik görüş ve önerileri içeren veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin, programların yararlı ve uygun olduğu konusundaki görüşlerinin ortalaması kararsızım şeklinde oluşmuştur. Kazanım, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğelerinin programların temel felsefesi olan yapılandırıcılığa uygun olarak hazırlandığı, ancak programların uygulanması konusunda öğretmenlerin sorunlar yasadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Programların, öğretmen ve öğrencilere yüklemiş olduğu sorumlulukların yerine getirilmemesi, ayrıca öğretmenlerin öğretim ortamlarına ilişkin eksikliklerinin bulunması programların uygulanabilirliğini olumsuz yönde etkileyen faktörler olarak sıralanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin, programların değerlendirme boyutuna ilişkin yetersizliklerinin olduğu, bu konuda hizmet içi eğitim çalışmalarına ihtiyaç duydukları belirtilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel özellikleri açısından, programların öğeleri ile ilgili görüşlerinde anlamlı bir fark olmadığı, genel olarak sorulara verdikleri yanıtlarda benzer görüşe sahip oldukları ifade edilmiştir.

Kamber (2007) tarafından yapılan, “2005–2006 Yeni Öğretim Programında Sosyal Bilgiler Dersi Etkinliklerinin Uygulanabilirliğinin İncelenmesi” adlı araştırma sonucunda öğretmenlerin programın felsefesine ve uygulanabilirliğine dair görüşlerine göre programın yapısı ve uygulama konusunda olumlu görüşe sahip oldukları sonucu bulunmuştur. Ayrıca öğretmenler etkinlikleri yapmada materyal açısından sıkıntılar olduğu fakat çevre koşullarına uygun olarak yapabildiklerini ifade etmişlerdir. Öğrenci ailelerinin sosyoekonomik farklılıklarının programı uygulamadaki zorlukları arasında gösterilmiştir. Okulun fiziki şartlarının yetersizliği, ders süresinin az olması ve öğrenci seviyelerinin farklı olması diğer etkenler olarak elde edilen bulgular arsında yer almaktadır. Araştırma için uygulanan ölçme araçları sonucuna göre, 4. sınıf

öğretmenlerinin 5. sınıf öğretmenlerine göre etkinlikleri gerçekleştirme konusunda daha olumlu oldukları, etkinliklerin işlevselliği konusunda ise kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha olumlu baktıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan 16 – 20 yıl arası görev yapan öğretmenlerin 6–10 yıl arası görev yapan öğretmenlere nazaran daha olumlu görüşe sahip oldukları, hizmet içi eğitime ikiden fazla katılanlar öğretmenlerin bir kez katılan öğretmenlere oranla daha olumlu görüş bildirdikleri araştırma bulguları arasında yer almaktadır.

Çakar ve Öner (2007)'in yaptıkları “Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Öğrenci Gözüyle Öğretmenden Beklentiler” adlı çalışma, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin etkili bir Sosyal Bilgiler öğretimi için, Sosyal Bilgiler öğretmeninden beklentilerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Öğrencilerin etkili bir Sosyal Bilgiler öğretimi için öğretmenden beklentilerinin sınıf düzeyleri ve cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Söz konusu araştırma, 2006–2007 öğretim yılında Elazığ il merkezindeki ilköğretim okullarında öğrenim gören 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyoekonomik düzey ve çevre koşulları göz önüne alınarak seçilen üç ilköğretim okulunun 6. ve 7. sınıflarında öğrenim gören 400 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre öğrenciler, ders işlenişte değişik yöntem ve tekniklerin kullanılmasının öğretimde etkili olduğunu düşünmektedirler. Kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre derste farklı öğretim yöntemlerinin kullanılmasının gerekliliğine daha çok önem vermektedirler. Sınıflara göre 6. sınıf öğrencileri öğretimde yöntem çeşitliliğinin sağlanmasını daha çok beklemektedirler. Öğrenciler, içeriğe uygun materyal kullanımının öğretimde etkili olduğunu düşünmektedirler. Cinsiyete göre kızların, sınıf değişkenine göre de 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi öğretiminden beklentilerinin daha yüksek olduğu sonucu bulunmuştur.

Aydın (2007) tarafından hazırlanan, “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Müfredatının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” isimli çalışmada, araştırmacı Trabzon ili merkezi, ilçe ve köylerden seçilen okullarda toplam 86 öğretmene bir anket çalışması uygulamıştır. Araştırma sonucuna göre, Öğretmenler, yeni programın öğrencilere kazandırmak istediği ana değerleri çoğunluk itibarıyla benimsemişlerdir. Program öğrencilerin kendilerini ifade edebilmelerini ve iletişim becerilerini geliştirmelerini sağlamıştır. Fakat öğretmenin yol gösterici olduğu

düşüncesi yeni öğretim programında tam anlamıyla benimsenememiştir. Anket uygulanan öğretmenler programın Türkiye'nin şartlarına göre eşit bir şekilde ve çevre ile okul koşullarına göre hazırlanmadığı, araç- gereç sıkıntısı yaşandığı görüşünde oldukları belirlenmiştir. Sosyal bilgiler dersi çalışma kitaplarının tam anlamıyla öğrenci seviyelerine uygun olmadığı, özellikle köydeki öğrencilerin kaynaklara ulaşamaması sorunu öğretmenler tarafından vurgulanmıştır.

Erköse (2007)'nin “Yenilenen 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında hazırlanan anket, 2006–2007 eğitim-öğretim yılında Sakarya il merkezi ve ilçelerinde ilköğretim okullarında 6. sınıfta görev yapan 117 sosyal bilgiler branş öğretmenine uygulanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda, öğretmenler 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programını genel anlamda olumlu bulmuş olup, kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme değerlendirme boyutu açısından yeterli derecede etkili ve uygun olmadığı ifade edilmiştir.

Yapıcı ve Demirdelen (2007) tarafından, yeni ilköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programına ilişkin öğretmen görüşlerini analiz etme amacıyla yapılan araştırma için Afyonkarahisar il merkezinde görev yapan öğretmenlerden gönüllü olanlarla görüşme yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin eski alışkanlıklarını sürdürdükleri belirtilmekle birlikte, yeni programın derse ve okula karşı olumlu tutum geliştireceğini sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin ilgi alanlarını keşfetmeye başladıkları ve merak düzeylerinin arttığı, fakat yeni program nedeniyle OKS türü sınavlar açısından hem öğrenci ve velilerinde hem de öğretmenlerde kaygıların oluşmasına neden olduğu da vurgulanmıştır. Öğretmenler arasında yeni programın uygulanmasına ilişkin görüş ayrılıkları olduğu ifade edilmiştir.

Coşkun (2007) tarafından hazırlanan “İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Öğretmen Görüşlerine İlişkin Nitel Bir Çalışma (Ankara İli Örneği)” adlı çalışmada, uygulanan 26 soruluk yarı yapılandırılmış açık-uçlu sorularla elde edilen veriler yer almaktadır. Araştırma verilerine göre Sosyal bilgiler dersi programı, öğrencilerin aktif olarak derse katılımını teşvik ettiği için katılımcılar tarafından olumlu bulunmuştur. Ancak, uygulamada derslerin çok fazla oyun şeklinde

geçtiği ve bunun sonucu olarak etkinlikler sırasında sınıf yönetimiyle ilgili sorunlar yaşandığı öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Aynı zamanda, etkinliklerde zaman sıkıntısı çekildiği, ölçme sisteminin uygulayıcılar tarafından çok karmaşık ve sistemle uyumsuz bulunduğu araştırmanın sonuçları arasındadır. Ayrıca öğretmenlerden ve okulların konularından kaynaklı uygulama farklılıklarının olduğu, uygulamada yaşanan sorunların gelir seviyesi yüksek okullarda, düşük gelir seviyeli okullara nazaran daha az yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar uygulamada yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerilerinde, sunuların grup olarak yapılması, sınıf mevcutlarının azaltılması ve ölçme sisteminin eğitim sistemimizle uyumlu olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Uzun (2007)'un 2005–2006 öğretim yılında uygulanmaya başlanan ilköğretim altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının mevcut durumu ve karşılaşılan güçlükleri belirlemek amacıyla hazırladığı araştırmanın örneklemini Ankara'daki pilot okullarda görev yapan 39 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre, Sosyal Bilgiler öğretmenleri uygulanmakta olan yeni sosyal bilgiler öğretim programından genel olarak memnundurlar. Sosyal Bilgiler öğretmenleri en sık “soru cevap” daha sonra “tartışma” ve “işbirliğine dayalı öğretim” yöntemlerini kullanmaktadırlar. En az kullanılan yöntem ise araştırma yöntemidir. Öğretmenlerin uygulamada sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Örnekleme katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programının uygulanmasında en çok karşılaştıkları sorunların başında, “Ders saatinin yetersiz olması”, “Sınıfların kalabalık olması” ve “Kaynak sıkıntısının yaşanması” gelmektedir. İstatistiksel analiz sonuçlarına göre altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının kazanımları, içeriği, kitapları, kullandıkları yöntem ve teknikler, işleniş, değerlendirme, araç-gereç ve materyal kullanma ve ders işlenişinde kullanılan yöntemler boyutundaki maddelere katılım düzeylerinin, cinsiyete, okulun bulunduğu yerleşim yerine, öğrenim durumuna, hizmet süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Nalçacı (2006), Erzurum merkez ilköğretim okullarında görevli Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile 6. ve 7. sınıfta öğrenim gören öğrencileri kapsayan çalışmada 6.ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki coğrafya konularını genel amaçlar, eğitim durumları, öğretmen ve öğrenci görüşleri açısından değerlendirmeyi amaçlamıştır.

Çalışmada sonucunda, Sosyal Bilgiler programında yer alan coğrafya konularının amaçlar, içerik, ders araç – gereci bakımından günümüz ve geleceğe yönelik şekilde tekrardan gözden geçirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Ayten (2006), araştırmasında, ilköğretim birinci kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler dersi programına ilişkin görüşlerinin cinsiyete, sınıf mevcuduna, eğitim düzeylerine ve kıdemlerine göre değişip değişmediği belirlenmeye çalışmıştır. Araştırmada, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin cinsiyete, eğitim düzeyine, sınıf mevcuduna göre anlamlı farklılık göstermediği; kıdeme göre ise 26 yıl ve üzeri öğretmenlerin program hakkında olumsuz düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, öğretmenler, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı kılavuz kitabının kullanışlı ve anlaşılır olduğunu, kazanımlar ile programda yer alan beceri ve değerlerin tutarlı olduğunu belirtmişlerdir.

Sağlam (2006) Türkiye’de ilköğretim okullarında davranışçı ve yapılandırmacı sosyal bilgiler öğretim uygulamalarını öğretmen ve öğrenci görüşleri çerçevesinde karşılaştırarak, ortaya çıkan görüşler ışığında Sosyal Bilgiler öğretim uygulamalarının daha etkili hale getirilmesi konusunda çözüm önerileri ortaya koymak amacıyla bir araştırma yapmıştır. Yaptığı araştırmada davranışçı ve yapılandırmacı Sosyal Bilgiler öğretimi uygulamalarını öğretmen ve öğrenci görüşleri çerçevesinde karşılaştırılmıştır. Araştırma kapsamında öğrenciler Sosyal Bilgiler dersine olan tutumları, karne notları ve başarı durumlarına göre de karşılaştırılmıştır. Öğretmenlerin görüşleri ise öğretmenlerin mezuniyet alanları ve kıdemlerine göre karşılaştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğrenciler yapılandırmacı sosyal bilgiler öğretim uygulamalarının motivasyon, içerik, eğitim durumu ve değerlendirme boyutlarında davranışçı sosyal bilgiler öğretim uygulamalarından daha etkili olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen görüşleri bakımından ise yapılandırmacı sosyal bilgiler öğretim uygulamalarının değerlendirme boyutu dışında davranışçı sosyal bilgiler öğretim uygulamalarından daha etkili olduğu sonucu bulunmuştur.

Bulut (2006)’un hazırladığı çalışmada, 2004–2005 öğretim yılında ilköğretim I. kademe yeni programlarının (Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi, Fen ve Teknoloji,

Sosyal Bilgiler) uygulamadaki etkililiğini belirlemeyi amaçlamıştır. Programların uygulamadaki etkililiğini belirlemeye yönelik olarak her bir program için ayrı ayrı veri toplama aracı geliştirilmiştir. Bu araştırma verilerinde araştırmayı destekleyebilecek ilköğretim birinci kademe Sosyal Bilgiler dersine yönelik bulgular bulunmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanımların, kapsamın, eğitim durumunun ve değerlendirmenin uygulamada düzeyinde etkili olduğu sonucu belirtilmiştir. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan kazanımlara, programın kapsamına, eğitim durumuna göre görüşleri arasında il değişkenine göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkarken; sınıf, cinsiyet, kıdem, eğitim düzeyi ve sınıf mevcudu değişkenlerine göre fark oluşmamıştır. Araştırmada programın kapsam bakımından temel ve bilimsel bilgileri içerdiği, öğrenme ilkelerine ve öğrenci seviyesine uygun olduğu, yapılan etkinliklerin öğrencileri motive ettiği de elde edilen bulgular arasındadır.

Arslantaş (2006) tarafından hazırlanan “6. ve 7. Sınıflarda Sosyal Bilgiler Dersi Program Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada, 2005–2006 öğretim yılında Malatya merkezinde yer alan 77 ilköğretim okulundan 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler derslerine giren 140 öğretmene anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler sonucunda, öğretmenlerin, Sosyal Bilgiler Dersi konularını dersin hedefleriyle ilişkili ve uygulanabilir buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak beceri geliştirmede öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine cevap vermede program yetersiz görülmüştür. Sosyal Bilgiler dersi üniteleri ile ilgili olarak, ünitelerin öğrencilerin ilgisini çektiği, gerçek hayatla bağ kurduğu ve öğrenci düzeyine uygun olduğu belirlenmiştir. Ancak ünitelerin öğretimi için gerekli materyal ve öngörülen sürenin yetersiz olduğu belirtilmiştir.

Aykaç ve Başar (2005) ‘ın “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programının Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır. Araştırmada verilerin toplanması için araştırmacılar tarafından geliştirilen 10 sorudan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada, programın yapılandırmacılık yaklaşımına uygun olarak hazırlandığı , kazanımların kendi içinde ve diğer öğrenme alanları ile ilişkilendirildiği sonucuna ulaşıldı. Katılımcıların görüşlerine göre programın aceleyle getirildiği, gerekli ortam ve

koşulların hazırlanmadığı, değişik ölçme araçlarının kullanılmasının olumlu olduğu, fakat öğretmenlerin bu konuda yeterli olmadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

MEB (2006), Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nca geliştirilen İlköğretim (6-8.sınıflar) Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ile Fen ve Teknoloji dersleriyle ilgili yeni öğretim programlarının pilot uygulamalarının değerlendirilmesi amacıyla "Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi (EARGED)" tarafından bir araştırma yapılmıştır. 9 ilde 120 pilot İlköğretim okulunun 6. sınıf branş öğretmenleri, ilköğretim müfettişleri, okul yöneticileri, öğrenci velileri ve öğrencilere uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin, yeni programı anlaşılır ve taslak programın açıklamalarını yeterli bulduklarına ulaşılmıştır. Hizmet içi eğitimin yeterli olmadığı, etkinlikler için sürelerin yetersiz olduğu, ölçme değerlendirmenin ise zaman alıcı olduğu araştırmadan elde edilen diğer sonuçlardır.

Yükselir (2006)'in hazırladığı, "Hatay İli İlköğretim Okullarında 6. ve 7. Sınıflar Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri Çerçevesinde Amaca Uygunluğunun Değerlendirilmesi" adlı çalışmada, ilköğretim okulları 6. ve 7. sınıflar Sosyal Bilgiler Dersinin amaca uygunluğunun öğretmen ve müfettiş görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada uygulanan anketle ilköğretim 6. ve 7. sınıflar da Sosyal Bilgiler dersi amaçlarının gerçekleşmesi için takip edilen öğrenme-öğretme süreçleri araştırılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen ve müfettişlerin çoğunun hizmet içi eğitim kurslarına katılmadıkları, Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili yayınları oldukça takip ettikleri, okullarda dersle ilgili araç-gereci yetersiz bulduklarına ulaşılmıştır. Derslerde çoğunlukla anlatım ve soru-cevap yöntemlerini kullandıkları, fakat problem çözme, tartışma, gösteri, gezi-gözlem, eğitici oyunlar ve örnek olay incelemesi yöntemlerini ara sıra kullandıkları sonuçları elde edilmiştir. Katılımcılar, Sosyal Bilgiler dersinin Milli Eğitim'in temel amaçlarına uygun olduğu, gelişme ve değişmelere açık olduğu, öğrencilerin gelişme düzeylerine uygun olduğu, toplumsal ihtiyaçlara uygun olduğunu belirtmişlerdir. Buna karşın Sosyal Bilgiler dersinin kişisel ihtiyaçlara uygun olmadığı, ders saatinin yetersiz olduğu, Sosyal Bilgiler Programında yer alan hedeflerin az bir kısmının davranışa dönüştüğü, Sosyal Bilgiler dersini branşının dışındaki öğretmenlerin vermesinin başarıyı oldukça etkilediği, Sosyal Bilgiler Dersinde merkeze öğrencinin alınması gerektiği, tarih,

coğrafya ve yurttaşlık bilgisi konularının dağılımının orantısız ve konuların kısmen düzenli olduğu da araştırma sonucunda elde edilmiştir.

Genel amaçlar bir dersin bütün boyutlarını şekillendirecek, onlara yön verecek temel etmendir. Dersin içeriği, kazanımları ve öğretim ortamı bu genel amaçlar ışığında şekillenir. Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçlarını oluşturan 17 madde de Sosyal Bilgiler dersini şekillendirmektedir. Genel amaçların bu konumundan dolayı bu araştırmada Sosyal Bilgiler dersinin bütün boyutlarıyla Sosyal Bilgiler dersi genel amaçlarına uygunluğu konu edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçlara ulaşma düzeyi, anket yöntemiyle elde edilecek olan öğretmen görüşlerine göre değerlendirilecektir. Anket tekniği, belli bir konuda saptanmış hipotezlere ya da sorulara bağlı olarak, bir evren ya da örnekleme oluşturan kaynak kişilere sorular yönelmek suretiyle sistemli veri toplama tekniği olarak tanımlanmıştır (Balcı, 2009:146).

Bu araştırmada, betimsel araştırma modelleri içinde yer alan tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte veya şimdi var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2006: 77).

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini 2009–2010 öğretim yılında Elazığ il merkezindeki ilköğretim okullarında görevli Sosyal Bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. 2009-2010 öğretim yılında Elazığ il merkezindeki okullarda görev yapmakta olan 106 Sosyal Bilgiler öğretmeni bulunmaktadır. Araştırmada evrende bulunan ve ulaşılabilen 98 Sosyal Bilgiler öğretmeni örnekleme dâhil edilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak, yerli ve yabancı kaynaklar taranarak, yayınlar incelenerek ve uzman görüşlerine başvurularak araştırmacı tarafından hazırlanmış olan anket kullanılmıştır. Anket hazırlık süreci tamamlandıktan sonra geçerlik ve güvenilirlik açısından uzman görüşlerine sunulmuştur. Anket beşli Likert tipinde olup elli maddeden oluşmuştur. Anketin birinci bölümünde 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin, Sosyal Bilgiler Öğretim geleneklerinden “vatandaşlık aktarımı”, “sosyal bilimler öğretimi”, “yansıtıcı inceleme alanı” açısından öğretmen görüşlerini

almaya yönelik maddeler bulunmaktadır. İkinci bölümde ders kitabının, üçüncü bölümde öğretmen davranışlarının, dördüncü bölümde öğrenci çalışma kitabının SBDÖ Programının genel amaçlarına uygunluğuna ilişkin maddeler bulunmaktadır. Son bölümde ise SBDÖ Programı genel amaçlarının değerlendirilmesine ilişkin maddeler bulunmaktadır. Elazığ Valiliğinden alınan 19/11/2009 tarihli onayla anketler Elazığ il merkezinde çalışan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine dağıtılmıştır. Anketlerin dağıtımı ve toplaması Şubat-Nisan 2010 ayları içerisinde gerçekleştirilmiştir. Elazığ il merkezinde bulunan 98 Sosyal Bilgiler Öğretmenine ulaştırılan anket formlarının 23 adeti geri dönmemiştir. Geri dönen anket formlarından 6 adeti kurallara uygun doldurulmamış olması nedeniyle değerlendirmeye katılmamıştır. Sonuç olarak araştırmanın verilerini 69 katılımcının görüşleri oluşturmaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizi aşamasında ilk olarak anketlerde öğretmenlerin verdiği cevaplara 1-5 arası puanlar verilmiş, buna göre “kesinlikle katılmıyorum” cevabına 1 puan verilirken, “tamamen katılıyorum” cevabına 5 puan verilmiştir. Bu şekilde puanlandırmadan sonra ölçme aracı ile toplanan verilerin analizinde Statistical Package for Social Sciences (SPSS)-17 paket programından faydalanılmıştır. Ölçme aracının geliştirilmesinde ve verilerin analizinde ölçme-değerlendirme uzmanının görüşlerine başvurulmuştur. Verilerin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, t testi, varyans analizi kullanılmıştır. Ölçme aracının güvenilirlik çalışmasında ölçeğin bütünü için Cronbach Alpha (içtutarlılık) katsayısı 0,961 olarak hesaplanmıştır.

Ölçme aracının her bir boyutuna ve bu boyutlarda yer alan her bir maddenin betimsel istatistik hesaplamaları yapılmış, bu amaçla her boyutun ortalaması ve her bir boyutta yer alan maddelerin madde ortalamaları (\bar{X}), standart sapmaları (Ss) ve varyansları bulunmuştur.

İlköğretim okullarında görev yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Genel Amaçlarına Ulaşma Düzeyine İlişkin Görüşleri öğretmenlerin cinsiyetine (Kadın /Erkek) ve öğrenim durumuna(Eğitim Fakültesi / Fen Edebiyat Fakültesi) göre istatistikî olarak farklılık

gösterip göstermediğini test etmek için t testi kullanılmıştır. Burada, iki grubun ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığına bakılmak istendiği için t testi kullanılmıştır. Sonuçlar ,05 anlamlılık düzeyine göre değerlendirilmiştir.

Öğretmen görüşlerinin hizmet süresi (0-5 yıl / 6-10 yıl / 11-15 yıl / 16-20 yıl / 21+) bakımından bir farklılık gösterip göstermediği ise varyans analizi ile incelenmiştir.

Beşli Likert tipi anket olarak hazırlanan ölçme aracının seçenek aralıkları aşağıdaki gibidir:

<u>Ağırlık</u>	<u>Seçenek</u>	<u>Sınırlar</u>
1	Kesinlikle Katılmıyorum	1.00 – 1.80
2	Katılmıyorum	1.81 – 2.60
3	Kısmen Katılıyorum	2.61 – 3.40
4	Katılıyorum	3.41 – 4.20
5	Tamamen Katılıyorum	4.21 – 5.00

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Örneklemeye Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kişisel Özellikleri İle İlgili Bulgular

Bu bölümde örneklemeye katılan Elazığ ili Merkez ilçesinde görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine uygulanan anketlerden elde edilen bulgular tablolatırılmıştır. Daha sonra bu tablolar değerlendirilmiş ve gerekli yorumlar yapılmaya çalışılmıştır.

Tablo 1. Öğretmenlerin Cinsiyet, Öğrenim Durumu ve Hizmet Sürelerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	Öğrenim durumu	Hizmet Yılı					Toplam
		1-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	16-20 yıl	21+ yıl	
Bayan	Fen Edebiyat Fakültesi	0	3	10	3	1	17
	Eğitim Fakültesi	3	6	1	1	0	11
	Toplam	3	9	11	4	1	28
Erkek	Fen Edebiyat Fakültesi	0	4	8	13	0	25
	Eğitim Fakültesi	1	10	4	0	1	16
	Toplam	1	14	12	13	1	41

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %40,6' sı (N=28) bayan, %59,4'ü (N=41) erkek öğretmenlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden %60,9'u (N=42) Fen Edebiyat Fakültesinden, %39,1'i (N=27) Eğitim Fakültesinden mezun olmuşlardır.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %5,8'i (N = 4) 1-5 yıl, %33,3'ü (N = 23) 6-10 yıl, %33,3'ü (N = 23) 11-15 yıl, %24,6'sı (N = 17) 16-20 yıl, %2,9'u (N = 2) ise 21 yıldan daha fazla süreyle görev yapmaktadırlar.

Bayan ve erkeklerin mezun oldukları fakülteye göre dağılımları orantılı bir görüntü oluşturmaktadır. Hizmet süresi arttıkça Eğitim Fakültesi mezunlarının oranı azalmaktadır ve yine hizmet süresi arttıkça bayan öğretmenlerin oranı da azalmaktadır.

4.2 Alt Problemlere Ait Bulgular

Bu bölümde araştırmanın yedi alt problemine ait bulgulara yer verilmiştir. Alt problemlere ait frekanslar ile öğrenim, cinsiyet ve hizmet süresi değişkenlerine ait tablolar sunulmuştur.

4.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının, İçerik Yönünden SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ders kitaplarına ilişkin görüşlerinin dağılımını gösteren tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Ders Kitaplarının SBDÖ Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Frekans Dağılımları

Sorular		Tamamen	Katılıyorum	Kısmen	Katılmıyorum	Hiç	Toplam Ortalama
		Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılmıyorum	Katılmıyorum	
30. Ülke ve Dünyayı ilgilendiren güncel konuları içerir.	f	22	32	15	0	0	69
	%	31,9	46,4	21,7	0	0	100,0
31. Ekonomiyle ilgili temel kavramları içerir.	f	14	35	18	2	0	69
	%	20,3	50,7	26,1	2,9	0	100,0
32. Ekonomiyle ilgili temel kavramları örnekleriyle açıklar	f	9	34	23	2	1	69
	%	13,0	49,3	33,3	2,9	1,4	100,0
33. Meslek tanıtımına ilişkin konuları içerir.	f	20	32	16	1	0	69
	%	29,0	46,4	23,2	1,4	0	100,0
34. İnsan hakları ve demokrasi kavramlarının tarihsel süreçlerini içerir.	f	22	28	16	3	0	69
	%	31,9	40,6	23,2	4,3	0	100,0
35. Türk kültürünün temel öge ve süreçlerini içerir.	f	15	34	16	4	0	69
	%	21,7	49,3	23,2	5,8	0	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %46,4'ü 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının ülke ve dünyayı ilgilendiren konuları içerdiğine katılmakta, %31,9'u ise tamamen katılmaktadırlar. Katılımcıların %21,7'si ise kısmen katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu maddenin ortalaması ise 4,10 (katılıyorum) düzeyindedir.

Ders kitabının ekonomik kavramları içermesiyle ilgili maddeye katılımcıların yarısından fazlası %50,7 katıldıklarını, %20,3 ü tamamen katıldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %26,1'i kısmen katılırken %2,9'u katılmamışlardır. Bu maddenin ortalaması da katılıyorum (3,88) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Öğretmenler, Ekonomiyle ilgili temel kavramları örnekleriyle açıklar maddesine %49,3 oranında katılıyorum, %33,3 kısmen katılıyorum, %13,0 tamamen katılıyorum, %2,9 katılmıyorum, %1,4 hiç katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması da 3,70 (katılıyorum) şeklindedir. 31 ve 32 numaralı sorulara verilen cevaplara göre öğretmenler ekonomiyle ilgili kavramların örneklenmesini daha düşük seviyede bulmuşlardır.

Meslek tanıtımına ilişkin konuları içerir maddesine, öğretmenlerin %46,4'ü katılıyorum, %29,0'ı tamamen katılıyorum, %23,2'si kısmen katılıyorum, %1,4'ü ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması da 4,03 olmuştur.

Öğretmenler İnsan hakları ve demokrasi kavramlarının tarihsel süreçlerini içerir maddesine %40,6 katılıyorum, %31,9 tamamen katılıyorum, %23,2 kısmen katılıyorum, %4,3 ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması da 4,00 olmuştur.

Türk kültürünün temel öge ve süreçlerini içerir maddesine, öğretmenlerin %49,3'ü katılıyorum, %21,7'si tamamen katılıyorum, %23,2'si kısmen katılıyorum, %5,8'i ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,86 (katılıyorum) olmuştur.

Sosyal Bilgiler Öğretmenleri, Sosyal Bilgiler ders kitabını genel olarak yeterli bulmaktadırlar.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının, İçerik Yönünden SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Tablo 3. Ders Kitaplarının SBDÖ Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Ders Kitabı	N	Mean	SS	Sd	t	p
Bayan	28	3,91	,580	67	-,176	,861
Erkek	41	3,94	,635			

6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının SBDÖ Programı genel amaçlarına uygunluğuyla ilgili sorulara verilen cevaplarda cinsiyet açısından bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan t testinde iki grup arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlenmiştir. Her iki grup da ders kitaplarını genel amaçlara uygunluk açısından yeterli bulmuşlardır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının, İçerik Yönünden SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Tablo 4. Ders Kitaplarının SBDÖ Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Ders Kitabı	N	Mean	SS	Sd	t	p
Fen Edebiyat Fakültesi	42	4,06	,528	67	2,374	,020*
Eğitim Fakültesi	27	3,72	,674			

P<,05

Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenler bu boyuttaki sorulara 4,06 (katılıyorum) düzeyinde, Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenler 3,72 (katılıyorum) düzeyinde cevap vermişlerdir.

Öğrenim durumuna göre yapılan t-test sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğu görülmüştür. Yapılan test sonucuna göre Fen Edebiyat Fakültesi ile Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenler arasında ders kitaplarının amaca uygunluğu boyutunda Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenler lehine bir farklılığın olduğu

görülmüştür. Bu bulgulara göre Fen edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenler, ders kitaplarını SBDÖ genel amaçlarına uygunluk konusunda daha olumlu bulmaktadırlar.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının, İçerik Yönünden SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 5. Ders Kitaplarının SBDÖ Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Frekans Dağılımları

	Hizmet Süresi	N	Mean	SS
Ders Kitabı	1-5 yıl	4	3,33	,235
	6-10 yıl	23	4,01	,611
	11-15 yıl	23	3,96	,545
	16-20 yıl	17	4,02	,607
	21+ yıl	2	3,00	,942
	Total	69	3,93	,609

Ders kitabının genel amaçlara uygunluğunu sorgulayan bu boyuttaki sorulara, hizmet süreleri 1-5 yıl (3,33) ve 21 yıldan daha fazla (3,00) olan öğretmenler kısmen katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. 6-10 yıl (4,01), 11-15 yıl (3,96) ve 16-20 yıl(4,02) hizmet süresi bulunan öğretmenler ise katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Bulgular en az ve en fazla hizmet süresi bulunan öğretmen gruplarının diğerlerine göre ders kitabını daha az yeterli bulduklarını göstermektedir.

Tablo 6. Ders Kitaplarının SBDÖ Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Ders Kitabı	Gruplar Arası	3,512	4	,878	2,586	,054
	Gruplar İçi	21,728	64	,340		
	Total	25,240	68			

Öğretmenlerin hizmet sürelerine göre yapılan varyans analizinde gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür.

4.2.2 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabı Etkinliklerinin SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 7. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabı Etkinliklerinin SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Frekans Dağılımı

Sorular		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Toplam
41. Öğrencilerin bireysel öğrenmelerini sağlar	F	25	23	20	1	0	69
	%	36,2	33,3	29,0	1,4	0	100,0
42. Öğrencilerin, bilgiyi dönüştürerek çeşitli biçimlerde kullanmasını sağlayan etkinlikleri içerir	F	18	27	17	7	0	69
	%	26,1	39,1	24,6	10,1	0	100,0
43. Duygusal özelliklerinin fark ettirmeye yönelik etkinlikler içerir.	F	7	29	26	7	0	69
	%	10,1	42,0	37,7	10,1	0	100,0
44. Öğrencilerin analiz etme yeteneğini kullanacakları etkinlikler içerir.	F	10	32	17	10	0	69
	%	14,5	46,4	24,6	14,5	0	100,0
45. Duyuşsal kazanımlara yönelik etkinlikler içerir.	F	10	32	23	4	0	69
	%	14,5	46,4	33,3	5,8	0	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %36,2'si 6. sınıf Sosyal Bilgiler çalışma kitabının Öğrencilerin bireysel öğrenmelerini sağladığına tamamen katılmakta, %33,3'ü ise katılmaktadırlar. Katılımcıların %29'u kısmen katıldıklarını, %1,4'ü ise katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu maddenin ortalaması ise 4,04 (katılıyorum) düzeyindedir.

Öğrencilerin, bilgiyi dönüştürerek çeşitli biçimlerde kullanmasını sağlayan etkinlikleri içerir maddesine, öğretmenler %39,1 katılıyorum, %26,1 tamamen katılıyorum, %24,6 kısmen katılıyorum, %10,1 ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,81 olmuştur.

Duygusal özelliklerinin fark ettirmeye yönelik etkinlikler içerir maddesine, öğretmenlerin %42,0'si katılıyorum, %37,7'si kısmen katılıyorum, %10,1'i tamamen

katılıyorum, yine %10,1'i ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,52 (katılıyorum) olmuştur.

Öğrencilerin analiz etme yeteneğini kullanacakları ekinlikler içerir maddesine, öğretmenlerin %46,4'ü katılıyorum, %24,6'sı kısmen katılıyorum, %14,5'i tamamen katılıyorum, yine %14,5'i ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,60 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Duyuşsal kazanımlara yönelik etkinlikler içerir maddesine %46,4 katılıyorum, %33,3 kısmen katılıyorum, %14,5 tamamen katılıyorum, %5,8 ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması da 3,69 olmuştur.

Bu boyuttaki sorulara verilen cevaplara baktığımızda, üst seviyedeki hedeflere yönelik etkinliklerin tam anlamıyla yeterli bulunmadığı düşüncesine ulaşılmaktadır. Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ders kitabından daha düşük seviyede olmakla birlikte Çalışma kitabını da yeterli bulmaktadırlar.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitaplarının, İçerik Yönünden SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Tablo 8. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabı Etkinliklerinin SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Çalışma Kitabı	N	Mean	SS	Sd	t	P
Bayan	28	3,66	,688	67	-,961	,340
Erkek	41	3,81	,646			

Çalışma kitabı boyutunda verilen cevapların t testi sonuçlarına göre bayan ve erkek öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Her iki grubun çalışma kitabı ile ilgili maddelere verdiği cevapların ortalaması katılıyorum şeklinde olmuştur. Bulgular öğretmenlerin Çalışma kitabını yeterli bulduklarını göstermektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitaplarının, İçerik Yönünden SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Tablo 9. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabı Etkinliklerinin SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre

t-test Sonuçları

Çalışma Kitabı	N	Mean	SS	Sd	t	P
Fen Edebiyat Fakültesi	42	3,86	,663	67	1,702	,093
Eğitim Fakültesi	27	3,58	,639			

Fen Edebiyat Fakültesi ve Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenlerin, öğrenci çalışma kitabının Sosyal Bilgiler dersi genel amaçlarına uygunluğu ile ilgili maddelere verdiği cevaplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>,05$). Bulgular Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin Çalışma kitabı konusunda daha olumlu düşündüklerini ortaya koymaktadır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitaplarının, İçerik Yönünden SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 10. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabı Etkinliklerinin SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Hizmet Değişkenine Göre Frekans Dağılımı

Çalışma Kitabı	N	Mean	SS
1-5 yıl	4	3,16	,720
6-10 yıl	23	3,71	,723
11-15 yıl	23	3,83	,566
16-20 yıl	17	3,82	,649
21+ yıl	2	3,83	1,178
Total	69	3,75	,663

Çalışma kitabı boyutundaki sorulara, hizmet süresi değişkenine verilen cevaplarda 1-5 yıl arası hizmet süresi bulunan öğretmenler kısmen katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Diğer gruplar sorulara katılıyorum düzeyinde cevap

vermişlerdir. Mesleğe yeni başlayan öğretmenler, kıdemi daha fazla olan öğretmenlere göre öğrenci çalışma kitabını genel amaçlara uygunluğu bakımından daha az yeterli bulmaktadır.

Tablo 11. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabı Etkinliklerinin SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Çalışma Kitabı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	1,650	4	,413	,934	,450
Gruplar İçi	28,273	64	,442		
Total	29,923	68			

Hizmet süresine göre, öğretmenlerin, 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğrenci çalışma kitabının genel amaçlarına uygunluğu boyutunda verdiği cevaplar arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

4.2.3 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Aktarımı Sağlamasına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 12. Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Aktarımı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Frekans Dağılımı

Sorular		Tamamen Katılıyor	Kısmen Katılıyor	Katılmıyor	Hiç Katılmıyor	Toplam	
Öğrenciler bu ders sayesinde;							
2. Hak ve sorumluluklarını öğrenirler.	f	20	40	8	1	0	69
	%	29,0	58,0	11,6	1,4	0	100,0
3. Atatürk ilke ve inkılaplarının ülke için önemini bilir.	f	19	33	16	1	0	69
	%	27,5	47,8	23,2	1,4	0	100,0
4. Hukuk kurallarının bağlayıcı olduğunu bilir.	f	16	34	18	1	0	69
	%	23,2	49,3	26,1	1,4	0	100,0
5. Kültürel mirasın korunması gerektiğini kabul eder.	f	12	37	19	1	0	69
	%	17,4	53,6	27,5	1,4	0	100,0
6. Yaşadığı çevrenin coğrafi özelliklerini tanır.	f	18	37	13	1	0	69
	%	26,1	53,6	18,8	1,4	0	100,0
20. Ülkesini ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.	f	9	41	17	2	0	69
	%	13,0	59,5	24,6	2,9	0	100,0
21. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincine ulaşır.	f	11	35	20	3	0	69
	%	15,9	50,8	29,0	4,3	0	100,0
22. Fiziksel ve duygusal özelliklerinin farkına varır.	f	7	36	22	4	0	69
	%	10,1	52,2	31,9	5,8	0	100,0
23. Vatanını ve milletini sever.	f	18	39	9	3	0	69
	%	26,1	56,5	13,0	4,3	0	100,0
24. Laik değerleri yaşatmaya istekli olur.	f	11	29	26	3	0	69
	%	15,9	42,1	37,7	4,3	0	100,0
25. İnsan hakları ve demokrasi kavramlarının tarihsel süreçlerini öğrenir.	f	19	30	18	2	0	69
	%	27,5	43,5	26,1	2,9	0	100,0
26. Ulusal egemenlik kavramının tarihsel sürecini kavrar.	f	14	33	19	3	0	69
	%	20,3	47,8	27,5	4,3	0	100,0
27. Cumhuriyet kavramının ülke üzerindeki etkilerini kavrar.	f	15	34	20	0	0	69
	%	21,7	49,3	29,0	0	0	100,0
28. Laiklik kavramının ülke üzerindeki etkilerini kavrar.	f	10	21	36	2	0	69
	%	14,5	30,4	52,2	2,9	0	100,0
29. Dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir	f	9	29	29	2	0	69
	%	13,0	42,0	42,0	2,9	0	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %58,0'i Öğrenciler bu ders sayesinde hak ve sorumluluklarını öğrenirler maddesine katılmakta, %29,0'u ise tamamen katılmaktadırlar. Katılımcıların %11,6'sı kısmen katıldıklarını, %1,4'ü ise katılmadığını belirtmişlerdir. Bu maddenin ortalaması ise 4,14 (katılıyorum) düzeyindedir.

Atatürk ilke ve inkılâplarının ülke için önemini bilir maddesine, öğretmenler %47,8 katılıyorum, %27,5 tamamen katılıyorum, %23,2 kısmen katılıyorum, %1,4 ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 4,01 olmuştur.

Hukuk kurallarının bağlayıcı olduğunu bilir maddesine, öğretmenlerin %49,3'ü katılıyorum, %26,1'i kısmen katılıyorum, %23,2'si tamamen katılıyorum, yine %1,4'ü ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,94 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Kültürel mirasın korunması gerektiğini kabul eder maddesine, öğretmenlerin %53,6'sı katılıyorum, %27,5'i kısmen katılıyorum, %17,4'ü tamamen katılıyorum, %1,4'ü ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,86 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Yaşadığı çevrenin coğrafi özelliklerini tanır maddesine, öğretmenler %53,6 katılıyorum, %26,1 tamamen katılıyorum, %18,8 kısmen katılıyorum, %1,4 ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 4,01 olmuştur.

Ülkesini ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir maddesine, öğretmenlerin %59,5'i katılıyorum, %24,6'sı kısmen katılıyorum, %13,0'ü tamamen katılıyorum, %2,9'u ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,82 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

İnsanlığın bir parçası olduğu bilincine ulaşır maddesine, öğretmenlerin %50,8'i katılıyorum, %29,0'u kısmen katılıyorum, %15,9'u tamamen katılıyorum, %4,3'ü ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,78 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Fiziksel ve duygusal özelliklerinin farkına varır maddesine, öğretmenler %52,2 katılıyorum, %31,9 kısmen katılıyorum, %10,1 tamamen katılıyorum, %5,8 ise

katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,66 olmuştur.

Vatanını ve milletini sever maddesine, öğretmenler %56,5 katılıyorum, %26,1 tamamen katılıyorum, %13,0 kısmen katılıyorum, %4,3 ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 4,04 olmuştur.

Laik değerleri yaşatmaya istekli olur maddesine, öğretmenlerin %42,1'i katılıyorum, %37,7'si kısmen katılıyorum, %15,9'u tamamen katılıyorum, %4,3'ü ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,69 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %43,5'i Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi insan hakları ve demokrasi kavramlarının tarihsel süreçlerini öğrenir maddesine katılmakta, %27,5'i ise tamamen katılmaktadırlar. Katılımcıların %26,1'i kısmen katıldıklarını, %2,9'u ise katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu maddenin ortalaması ise 3,95 (katılıyorum) düzeyindedir.

Ulusal egemenlik kavramının tarihsel sürecini kavrar maddesine, öğretmenlerin %47,8'i katılıyorum, %27,5'i kısmen katılıyorum, %20,3'ü tamamen katılıyorum, %4,3'ü ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,84 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Cumhuriyet kavramının ülke üzerindeki etkilerini kavrar maddesine, öğretmenlerin %49,3'ü katılıyorum, %29,0'u kısmen katılıyorum, %21,7'si tamamen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,92 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Laiklik kavramının ülke üzerindeki etkilerini kavrar maddesine, öğretmenlerin %52,2'si kısmen katılıyorum, %30,4'ü katılıyorum, %14,5'i tamamen katılıyorum, %2,9'u ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,56 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir maddesine, öğretmenler %42,0 katılıyor, %42,0 kısmen katılıyor, %13,0 tamamen katılıyor, %2,9 ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,65 olmuştur.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri Sosyal Bilgiler dersini vatandaşlık eğitimi açısından yeterli bulmuşlardır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Aktarımı Sağlamasına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Tablo 13. Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Aktarımı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Vatandaşlık	N	Mean	SS	Sd	t	p
Bayan	28	3,88	,482	67	,289	,774
Erkek	41	3,85	,535			

Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Aktarımı Sağlamasına İlişkin sorulara verilen cevaplarda cinsiyet açısından bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan t testinde iki grup arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlenmiştir. Madde ortalamalarında erkek öğretmenlerin 0,03'lük bir fazlalığı olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Aktarımı Sağlamasına İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Tablo 14. Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Aktarımı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Vatandaşlık	N	Mean	SS	Sd	t	p
Fen Edebiyat Fakültesi	42	4,01	,510	67	3,159	,002*
Eğitim Fakültesi	27	3,63	,430			

P<,05

Sosyal Bilgiler dersinin vatandaşlık aktarımı sağlamasına ilişkin maddelere öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre Fen Edebiyat ile Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<,05$). Fen Edebiyat Fakültesi mezunu olan öğretmenler bu gruptaki sorulara daha olumlu cevaplar vermişlerdir.

Gruptaki Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenlerinin önemli bir kısmının, daha önceki Sosyal Bilgiler müfredatıyla öğretim yapmamış ya da kısa süre yapmış olmaları buna karşın Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin eski müfredatı uzun süre kullanmış olmaları böyle bir farklılığa neden olmuştur. 1998-2005 yılları arasında kullanılan eski Sosyal Bilgiler müfredatında vatandaşlık aktarımı sadece bilgilerin aktarılması olarak düşünüldüğünden Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenler güncel müfredatı daha olumlu bulmaktadır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Aktarımı Sağlamasına İlişkin Görüşlerinin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 15. Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Aktarımı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Frekans Dağılımları

Vatandaşlık	N	Mean	SS
1-5 yıl	4	3,68	,505
6-10 yıl	23	3,83	,462
11-15 yıl	23	3,86	,507
16-20 yıl	17	3,89	,584
21+ yıl	2	3,55	,730
Total	69	3,86	,511

Öğretmenlerin bu boyutta verdiği cevapların ortalamasına bakıldığında hizmet süresine göre bütün grupların birbirine yakın düşünceye sahip oldukları görülmektedir. Öğretmenler bu boyuta genel olarak katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Bulgular Sosyal Bilgiler dersinin Vatandaşlık aktarımı sağlamakta yeterli olduğunu göstermektedir.

Tablo 16. Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Aktarımı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizleri

Vatandaşlık	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	,648	4	,162	,604	,661
Grup içi	17,155	64	,268		
Total	17,802	68			

Vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal bilgilerin değerlendirilmesi boyutunda hizmet süreleri açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

4.2.4. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Öğretmen Davranışlarının SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlere Ait Bulgular

Tablo 17. Öğretmen Davranışlarının SBDÖ Programı Öğretmen Davranışlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Frekans Dağılımları

Sorular		Tamamen	Katılıyorum	Kısmen	Katılıyorum	Hiç	Toplam
		Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum		
36. Sınıfta demokratik bir ortam oluşturmaya çalışır.	f	28	36	5	0	0	69
	%	40,6	52,2	7,2	0	0	100,0
37. Öğrencilerin orijinal fikirlerini destekler.	f	25	32	11	1	0	69
	%	36,2	46,4	15,9	1,4	0	100,0
38. Derslerde harita, küre kullanır.	f	32	30	6	1	0	69
	%	46,4	43,5	8,7	1,4	0	100,0
39. Derslerde tarih şeridi kullanır.	f	26	30	11	2	0	69
	%	37,7	43,5	15,9	2,9	0	100,0
40. Derslerde bilgisayar kullanımına önem verir.	f	17	28	20	4	0	69
	%	24,6	40,6	29,0	5,8	0	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %40,6'sı “sınıfta demokratik bir ortam oluşturmaya çalışır” maddesine tamamen katıldığını , %52,2'si katıldığını, %7,2'si ise kısmen katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu maddenin ortalaması ise 4,33 (tamamen katılıyorum) düzeyindedir.

Öğrencilerin orijinal fikirlerini destekler maddesine, öğretmenlerin %46,4'ü katılıyorum, %36,2'si tamamen katılıyorum, %15,9'u kısmen katılıyorum, %1,4'ü katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 4,17 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Derslerde harita, küre kullanır maddesine, öğretmenler %46,4 tamamen katılıyorum, %43,5 katılıyorum, %8,7 kısmen katılıyorum, %1,4 ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 4,34 (tamamen katılıyorum) olmuştur.

Derslerde tarih şeridi kullanır maddesine, öğretmenlerin %43,5'i katılıyorum, %37,7'si tamamen katılıyorum, %15,9'u kısmen katılıyorum, %2,9'u ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 4,15 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Derslerde bilgisayar kullanımına önem verir maddesine, öğretmenler %40,6 katılıyorum, %24,6 tamamen katılıyorum, %29,0 kısmen katılıyorum, %5,8 ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,84 olmuştur.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin cevaplarının en yüksek olduğu bu boyutta demokratik sınıf ortamı oluşturma ve harita-küre kullanma ile ilgili sorulara tamamen katılıyorum düzeyinde cevaplar gelmiştir. Katılımcı Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, yapılandırıcı yaklaşımı sınıf ortamında benimsemiş oldukları, araç gereç olarak da diğerlerine oranla harita ve küreyi tercih ettikleri görülmüştür.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Öğretmen Davranışlarının SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Tablo 18. Öğretmen Davranışlarının SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Öğretmen Davranışları	N	Mean	SS	Sd	t	p
Bayan	28	4,18	,545	67	,141	,889
Erkek	41	4,16	,648			

Öğretmen davranışlarının SBDÖ genel amaçlarına uygunluğu boyutunda Katılımcılar arasında cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık oluşmamıştır. Kadın ve erkek öğretmenlerin bu boyuttaki sorulara verdiği cevapların ortalaması birbirine çok yakın düzeydedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Öğretmen Davranışlarının SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Tablo 19. Öğretmen Davranışlarının SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Öğretmen Davranışları	N	Mean	SS	Sd	t	p
Fen Edebiyat Fakültesi	42	4,29	,582	67	2,123	,037*
Eğitim Fakültesi	27	3,98	,601			

P<,05

Öğretmen davranışlarının araştırıldığı bu bölümde Eğitim Fakültesi mezunu olan öğretmenler, Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenlere oranla daha düşük bir ortalama sahiptirler. İki grup arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık vardır. Bunun nedeni olarak gruptaki Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenlerin birçoğunun on yıldan daha az çalışmış olmaları dolayısıyla sınıf yönetimiyle ilgili kaygılarının daha çok olduğu düşünülebilir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Öğretmen Davranışlarının SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 20. Öğretmen Davranışlarının SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Frekans Dağılımları

	Hizmet Süresi	N	Mean	SS
Öğretmen Davranışları	1-5 yıl	4	3,80	,748
	6-10 yıl	23	4,12	,698
	11-15 yıl	23	4,21	,536
	16-20 yıl	17	4,30	,561
	21+ yıl	2	4,00	,282
	Total	69	4,17	,604

Öğretmen davranışlarının genel amaçlara uygunluğu boyutundaki sorulara, hizmet süreleri 11-15 yıl (4,21) ve 16-20 yıl (4,30) olan öğretmenler tamamen katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. 1-5 yıl (3,80), 6-10 yıl (4,01) ve 21 yıldan daha fazla (4,00) hizmet süresi olan öğretmenler ise katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. 11-20 yıl kıdemi bulunan öğretmenler genel amaçlara uygun şekilde bir sınıf ortamı yaratmaya çalışmaktadırlar.

Tablo 21. Öğretmen Davranışlarının SBDÖ Programı Genel Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Öğretmen Davranışları	Kareler Toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Gruplar arası	1,003	4	,251	,673	,613
Grup içi	23,860	64	,373		
Total	24,863	68			

Öğretmen davranışlarının genel amaçlara uygunluğu boyutunda gruplar arasında istatistikî açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

4.2.5 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, SBDÖ Programı Genel Amaçlarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 22. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, SBDÖ Programı Genel Amaçlarına İlişkin Görüşlerinin Frekans Dağılımları

Sorular		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Toplam
46. Sosyal Bilgilerin amaçları toplum ihtiyaçlarına uygundur.	f	15	30	21	2	1	69
	%	21,7	43,5	30,4	2,9	1,4	100,0
47. Sosyal Bilgilerin amaçları öğrenci ihtiyaçlarına uygundur	f	13	28	23	4	1	69
	%	18,8	40,6	33,3	5,8	1,4	100,0
48. Ünite kazanımları genel amaçları gerçekleştirmeye yöneliktir.	f	19	34	14	2	0	69
	%	27,5	49,3	20,3	2,9	0	100,0
49. Genel amaçlara ulaşmak için ders saati yeterlidir.	f	3	7	16	19	24	69
	%	4,3	10,1	23,2	27,5	34,8	100,0
50. Öğrencilerin bireysel farklılıklarına önem verilmektedir.	f	4	26	23	16	0	69
	%	5,8	37,7	33,3	23,2	0	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %43,5'i Sosyal Bilgilerin amaçları toplum ihtiyaçlarına uygundur maddesine katıldığını, %30,4'ü kısmen katıldığını, %21,7'si tamamen katıldığını, %2,9'u katılmadığını %1,4'ü ise hiç katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu maddenin ortalaması ise 3,81 (katılıyorum) düzeyindedir. Bu sonuç Yükselir (2006)'in yaptığı araştırma sonuçlarıyla da örtüşmektedir.

Sosyal Bilgilerin amaçları öğrenci ihtiyaçlarına uygundur maddesine, öğretmenlerin %40,6'sı katılıyorum, %33,3'ü kısmen katılıyorum, %18,8'i tamamen katılıyorum, %1,4'ü katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,69 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Ünite kazanımları genel amaçları gerçekleştirmeye yöneliktir maddesine, öğretmenlerin %49,3'ü katılıyorum, %27,5'i tamamen katılıyorum, %20,3'ü kısmen katılıyorum, %2,9'u katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 4,01 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Genel amaçlara ulaşmak için ders saati yeterlidir maddesine, öğretmenler %34,8 hiç katılmıyorum, %27,5 katılmıyorum, %23,2 kısmen katılıyorum, %10,1 katılıyorum, %4,3 tamamen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 2,21 (katılmıyorum) olmuştur. Bu sonuçlar Ekinci (2007) ve Kalaycıoğlu (2007)'nin araştırmalarıyla da desteklenmektedir.

Öğrencilerin bireysel farklılıklarına önem verilmektedir maddesine, öğretmenlerin %37,7'si katılıyorum, %33,3'ü kısmen katılıyorum, %23,2'si katılmıyorum, %5,8'i ise tamamen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,26 (kısmen katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Sorulara en düşük ortalamalı cevapların verildiği bu bölümde Sosyal Bilgiler öğretmenleri, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı genel amaçlarına ulaşmak için ders saatini yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, SBDÖ Programı Genel Amaçlarına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Tablo 23. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, SBDÖ Programı Genel Amaçlarına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Genel Amaçlar	N	Mean	SS	Sd	t	p
Bayan	28	3,30	,669	67	-1,002	,320
Erkek	41	3,47	,679			

SBDÖ Programı genel amaçlarının değerlendirilmesi boyutunda katılımcılar arasında cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık yoktur. Kadın öğretmenlerin bu boyuttaki sorulara verdiği cevapların ortalaması kısmen katılıyorum düzeyinde olurken, erkek öğretmenler katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Bulgular erkek öğretmenlerin, kadınlara oranla genel amaçları daha olumlu bulduklarını göstermektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, SBDÖ Programı Genel Amaçlarına İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Tablo 24. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, SBDÖ Programı Genel Amaçlarına İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine t-test Sonuçları

Genel Amaçlar	N	Mean	SS	Sd	t	p
Fen Edebiyat Fakültesi	42	3,48	,708	67	1,267	,209
Eğitim Fakültesi	27	3,27	,611			

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi genel amaçlarına ilişkin görüşlerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık yoktur. Ancak Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin cevap ortalamaları “katılıyorum” düzeyinde, Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenlerin cevap ortalamaları ise kısmen katılıyorum düzeyinde olmuştur. Bulgular fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin SBDÖ Programı genel amaçlarını daha olumlu bulduklarını gösterir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, SBDÖ Programı Genel Amaçlarına İlişkin Görüşlerinin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 25. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, SBDÖ Programı Genel Amaçlarına İlişkin Görüşlerinin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Frekans Dağılımları

	Hizmet Süresi	N	Mean	SS
Genel Amaçlar	1-5 yıl	4	3,00	,938
	6-10 yıl	23	3,39	,539
	11-15 yıl	23	3,34	,737
	16-20 yıl	17	3,54	,727
	21+ yıl	2	3,90	,141
	Total		69	3,40

Hizmet süresine göre bu boyuttaki sorulara en düşük düzeydeki cevapları hizmet süresi 1-5 yıl olan öğretmenler vermiştir. Hizmet süreleri 16-20 yıl ve 21 yıldan fazla olan öğretmenler bu bölümdeki sorulara katıldıklarını, diğer gruplar ise kısmen katıldıklarını belirtmişlerdir. Bulgular hizmet süresi 16 yıldan az olan öğretmenlerin SBDÖ Programı genel amaçlarını diğer gruplardaki öğretmenlere göre daha az olumlu bulduklarını göstermektedir.

Tablo 26. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, SBDÖ Programı Genel Amaçlarına İlişkin Görüşlerinin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Genel Amaçlar	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1,550	4	,388	,841	,505
Gruplar İçi	29,507	64	,461		
Total	24,863	68			

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, dersin genel amaçlarını değerlendirdiği araştırmanın bu boyutunda hizmet süresine göre gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.2.6 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilimler Öğretimi Sağlamasına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 27. Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilimler Öğretimi Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Frekans Dağılımları

Sorular		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Toplam
7.Dünyanın coğrafi özelliklerini tanır.	f	12	34	22	1	0	69
	%	17,4	49,3	31,9	1,4	0	100,0
8.Harita ve küre kullanabilir.	f	17	32	19	1	0	69
	%	24,6	46,4	27,5	1,4	0	100,0
9.Grafiklerden ve tablolardan yararlanabilir.	f	8	35	23	3	0	69
	%	11,6	50,7	33,3	4,3	0	100,0
10.Ulusal ekonominin önemini kavrar	f	5	29	27	8	0	69
	%	7,2	42,0	39,1	11,6	0	100,0
12. Tarihsel kanıtları sorgulayabilir.	f	1	24	34	10	0	69
	%	1,4	34,8	49,3	14,5	0	100,0
14.Bilim ve teknolojinin toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrar.	f	12	37	19	1	0	69
	%	17,4	53,6	27,5	1,4	0	100,0
15.Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.	f	11	40	1	17	0	69
	%	15,9	58,0	1,4	24,6	0	100,0
19.Toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.	f	5	19	33	12	0	69
	%	7,2	27,5	47,8	17,4	0	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %49,3'ü dünyanın coğrafi özelliklerini tanıy maddesine katıldığını , %31,9'u kısmen katıldığını, %17,4'ü tamamen katıldıklarını, %1,4'ü ise katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu maddenin ortalaması ise 3,82 (katılıyorum) düzeyindedir.

Harita ve küre kullanabilir maddesine, öğretmenlerin %46,4'ü katılıyorum, %24,6'sı tamamen katılıyorum, %27,5'i kısmen katılıyorum, %1,4'ü katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,94 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Grafiklerden ve tablolardan yararlanabilir maddesine, öğretmenler %50,7 katılıyorum, %33,3 kısmen katılıyorum, %23,2 katılıyorum, %11,6 tamamen katılıyorum, %4,3 katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,69 (katılıyorum) olmuştur.

Ulusal ekonominin önemini kavrar maddesine, öğretmenlerin %42,0'si katılıyorum, %39,1'i kısmen katılıyorum, %11,6'sı katılmıyorum, %7,2'si tamamen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,44 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Tarihsel kanıtları sorgulayabilir maddesine, öğretmenlerin %49,3'ü kısmen katılıyorum, %34,8'i katılıyorum, %14,5'i katılmıyorum, %1,4'ü tamamen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,23 (kısmen katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Bilim ve teknolojinin toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrar maddesine, öğretmenlerin %53,6'sı katılıyorum, %27,5'i kısmen katılıyorum, %17,4'ü kısmen katılıyorum, %1,4'ü katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,86 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır maddesine, öğretmenlerin %58,0'i katılıyorum, %24,6'sı katılmıyorum, %15,9'u tamamen katılıyorum, %1,4'ü kısmen

katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,86 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder maddesine, öğretmenlerin %47,8'i kısmen katılıyorum, %27,5'i katılıyorum, %17,4'ü katılmıyorum, %7,2'si tamamen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,24 (kısmen katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilimler Öğretimi Sağlamasına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Tablo 28. Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilimler Öğretimi Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Sosyal Bilimler	N	Mean	SS	Sd	t	p
Bayan	28	3,63	,514	67	,004	,997
Erkek	41	3,63	,497			

Sosyal Bilgiler Öğretmenleri bu boyuttaki sorulara katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Katılımcıların Sosyal Bilimler öğretimi olarak Sosyal Bilgiler dersine ait görüşlerinde cinsiyet değişkenine göre bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Bu bulgular Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinin Sosyal Bilimler öğretimi sağlama boyutunda olumlu bulduklarını göstermektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilimler Öğretimi Sağlamasına İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Tablo 29. Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilimler Öğretimi Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Sosyal Bilim	N	Mean	SS	Sd	t	p
Fen Edebiyat Fakültesi	42	3,75	,512	67	2,517	,014*
Eğitim Fakültesi	27	3,45	,429			

P<,05

Sosyal Bilgiler dersinin Sosyal Bilimler Öğretimi sağlamasına ilişkin yöneltilen sorulara her iki grup da katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Ancak gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşmuştur. Bu sonuca göre Fen Edebiyat Fakültesi mezunu olan Sosyal Bilgiler öğretmenleri, Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenlere göre Sosyal Bilgiler dersini, Sosyal bilimler öğretimi gerçekleştirmekte daha olumlu bulmaktadırlar.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilimler Öğretimi Sağlamasına İlişkin Görüşlerinin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 30. Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilimler Öğretimi Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Frekans Dağılımları

	Hizmet Süresi	N	Mean	SS
Sosyal Bilimler	1-5 yıl	4	3,39	,557
	6-10 yıl	23	3,59	,439
	11-15 yıl	23	3,59	,481
	16-20 yıl	17	3,79	,583
	21+ yıl	2	3,71	,751
	Total	69	3,63	,500

Hizmet süresi değişkenine göre oluşan gruplardan 1-5 yıl arası hizmet süresi buluna öğretmenlerin bu boyuttaki sorulara verdikleri cevapların ortalaması kısmen katılıyorum düzeyinde olmuştur. Diğer gruplar ise bu boyuttaki sorulara katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu bulgular, beş yıldan az hizmet süresi bulunan öğretmenlerin, Sosyal Bilgiler dersinin Sosyal Bilimler öğretimi sağlaması boyutunda daha az yeterli bulduklarını göstermektedir.

Tablo 31. Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilimler Öğretimi Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Genel Amaçlar	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	,757	4	,189	,744	,566
Gruplar İçi	16,282	64	,254		
Total	17,039	68			

Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilimler öğretimi boyutundaki sorulara verilen cevaplarda hizmet süresi değişkenine göre gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.2.7 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Yansıtıcı Düşünme Alanı Sağlamasına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 32. Sosyal Bilgiler Dersinin Yansıtıcı Düşünme Alanı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Frekans Dağılımları

Sorular		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Toplam
Öğrenciler bu ders sayesinde;							
1. İlgi, istek ve kabiliyetlerinin farkına varır.	f	12	36	19	2	0	69
	%	17,4	52,2	27,5	2,9	0	100,0
11. Meslekleri tanıır maddesine.	f	10	37	16	6	0	69
	%	14,5	53,6	23,2	8,7	0	100,0
13. Geçmiş ve günümüz arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler.	f	3	43	21	1	1	69
	%	4,3	62,3	30,4	1,4	1,4	100,0
16. Bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetir.	f	7	26	30	5	1	69
	%	10,1	37,7	43,5	7,2	1,4	100,0
17. Kişisel sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.	f	12	37	19	1	0	69
	%	17,4	53,6	27,5	1,4	0	100,0
18. Toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.	f	9	37	20	3	0	69
	%	13,0	53,6	29,0	4,3	0	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %52,2'si İlgi, istek ve kabiliyetlerinin farkına varır maddesine katıldığını, %27,5'i kısmen katıldığını, %17,4'ü tamamen katıldığını, 2,9'u da katılmadığını belirtmiştir. Bu maddenin ortalaması ise 3,73 (katılıyorum) düzeyindedir.

Meslekleri tanıır maddesine, öğretmenlerin %53,6'sı katılıyorum, %23,2'si kısmen katılıyorum, %14,5'i tamamen katılıyorum, %8,7'si katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 4,01 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Geçmiş ve günümüz arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler maddesine, öğretmenlerin %62,3'ü katılıyorum, %30,4'ü kısmen katılıyorum, %4,3'ü tamamen katılıyorum, %1,4'ü katılmıyorum, yine %1,4'ü hiç katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,66 (katılıyorum) düzeyinde olmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %43,5'i "bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetir" maddesine kısmen katıldıklarını, %37,7'si katıldıklarını, %10,1'i tamamen katıldıklarını, %7,2'si katılmadıklarını, %1,4'ü ise hiç katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu maddenin ortalaması ise 3,47 (katılıyorum) düzeyindedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Yansıtıcı Düşünme Alanı Sağlamasına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Tablo 33. Sosyal Bilgiler Dersinin Yansıtıcı Düşünme Alanı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Cinsiyet Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Yansıtıcı Düşünme	N	Mean	SS	Sd	t	p
Bayan	28	3,66	,463	67	,064	,949
Erkek	41	3,65	,557			

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, yansıtıcı düşünme alanı olarak Sosyal Bilgiler boyutundaki sorulara verdiği cevaplarda cinsiyet değişkenine göre bir farklılık bulunmamıştır. Her iki grup da yaklaşık aynı ortalamaya sahiptir. Bulgular katılımcıların Sosyal Bilgiler dersini yansıtıcı düşünme eğitimi sağlama konusunda yeterli bulduklarını göstermektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Yansıtıcı Düşünme Alanı Sağlamasına İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Tablo 34. Sosyal Bilgiler Dersinin Yansıtıcı Düşünme Alanı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre t-test Sonuçları

Yansıtıcı Düşünme	N	Mean	SS	Sd	t	p
Fen Edebiyat Fakültesi	42	3,74	,504	67	1,829	,072
Eğitim Fakültesi	27	3,51	,516			

Yansıtıcı düşünme alanı olarak Sosyal Bilgiler dersi boyutunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık yoktur. Her iki grup da bu boyuttaki maddelere katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenler Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenlere göre bu boyutta daha yüksek ortalamaya sahiptirler. Bulgular katılımcıların Sosyal Bilgiler dersini yansıtıcı düşünme eğitimi sağlama konusunda olumlu bulduklarını göstermektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Yansıtıcı Düşünme Alanı Sağlamasına İlişkin Görüşlerinin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 35. Sosyal Bilgiler Dersinin Yansıtıcı Düşünme Alanı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Frekans Dağılımları

	Hizmet Süresi	N	Mean	SS
Yansıtıcı Düşünme	1-5 yıl	4	3,46	,663
	6-10 yıl	23	3,73	,446
	11-15 yıl	23	3,55	,492
	16-20 yıl	17	3,79	,567
	21+ yıl	2	3,07	,707
	Total	69	3,65	,518

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, yansıtıcı düşünme boyutunda verdiği cevapların ortalamaları hizmet süresi değişkenine göre incelendiğinde 21 yıldan fazla hizmet süresi bulunan öğretmenlerin kısmen katıldığı belirlenmektedir. Diğer gruplar ise katılıyorum

düzeyinde cevap vermişlerdir. Bulgular 21 yıldan fazla hizmet süresi bulunan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersini yansıtıcı düşünme alanı sağlaması yönünden daha az yeterli bulduklarını göstermektedir.

Tablo 36. Sosyal Bilgiler Dersinin Yansıtıcı Düşünme Alanı Sağlamasına İlişkin Görüşlerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Yansıtıcı Düşünme	Kareler Toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Gruplar arası	1,5503	4	,387	1,484	,217
Grup içi	16,704	64	,261		
Total	18,254	68			

Katılımcıların yansıtıcı düşünme boyutundaki sorulara verdiği cevaplar, hizmet süresi değişkenine göre analiz edilmiş, istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ile uygulamalar ve ileride yapılacak araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. SONUÇLAR

Sosyal Bilgiler Öğretim Programının genel amaçlarına ulaşma düzeyinin, öğretmen görüşleri ile değerlendirmeye çalışıldığı bu araştırmada evren Elazığ Merkez ilçeye bağlı ilköğretim okullarında görev yapan 106 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 69 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırma verileri toplanırken araştırmacının geliştirmiş olduğu 50 maddeden oluşan anket formu kullanılmıştır. Dört bölümde yöneltilen sorular yedi faktör halinde incelenmiştir. Veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda “Ders kitapları” , “Vatandaşlık aktarımı”, “Öğretmen davranışları” ve “Sosyal Bilimler Öğretimi” boyutlarında öğrenim durumuna göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenleri, öğrenci çalışma kitaplarını, genel amaçların sağlanmasında yeterli bulmaktadırlar. Sosyal Bilgiler ders kitabının da, genel amaçların sağlanmasına yönelik konuları yeterli seviyede içerdiğini düşünmektedirler. Ancak katılıyorum düzeyinde oluşan cevap ortalamalarının yanında kısmen katılıyorum cevabı veren öğretmenlerinde oranı düşünüldüğünde kitap geliştirme çalışmalarının da sürekli bir ihtiyaç olduğu görülmektedir. Aydın (2007) ve Kulantaş’ın (2007) 4. ve 5. sınıf öğretmenleriyle yaptığı çalışmada öğretmenler, öğrenci ders kitabında ve çalışma kitabında eksikliklerin bulunduğunu belirtmişlerdir. Aydın ve Kulantaş’ın yaptığı araştırma sonuçları da bu araştırmanın ilgili sonuçlarını destekler niteliktedir.

Öğretmenler, Sosyal Bilgiler dersini, vatandaşlık aktarımı boyutunda yeterli bulmakla birlikte laiklik kavramı ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık konusunda yeterli bulmadıkları belirlenmiştir. Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenler Sosyal Bilgiler dersini, vatandaşlık aktarımı konusunda çok yeterli bulmamışlardır.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri sınıfta demokratik bir ortam oluşturmaya ve öğrencilerin orijinal fikirlerini desteklemeye önem vermektedir. Ancak Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenler bu alanda kendilerini daha az yeterli görmüşlerdir, gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Bunun nedeni örneklemdaki Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenlerin birçoğunun on yıldan daha az çalışmış olması, henüz sınıf yönetimiyle ilgili kaygılarının daha fazla olmasından kaynaklanmış olabilir.

Araştırma bulgularında elde edilen sonuçlara göre Sosyal Bilgiler öğretmenleri ders araç-gereçlerini ve bilgisayarı öğretim sırasında büyük ölçüde kullanmaktadır. Çakar ve Öner (2007)'in yaptıkları araştırma Sosyal Bilgiler öğretiminde araç gereç ve teknoloji kullanımının önemini ortaya koymaktadır. Ekinci (2007), Kalaycıoğlu (2007) ve Aydın (2007) ise yaptıkları araştırmada öğretmenlerin, okulları araç gereç açısından yetersiz buldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırma ve daha önceki birçok araştırma gösteriyor ki öğretmenler öğretim ortamında teknoloji kullanmaktadırlar. Ancak her geçen gün büyüyen teknoloji dünyasını takip etmekte birçok eğitim kurumu yetersiz kalmaktadır. Ancak diğer araştırmalarla bu araştırma arasında geçen iki yıl teknolojinin yaygınlaşması, birçok okulun yeni teknolojik araçlarla tanışması için yeterli bir süredir.

SBDÖ Programı genel amaçları öğrenci ve toplum ihtiyaçlarına uygundur. Yükselir'in (2006) araştırması sonucunda da dersin toplum ihtiyaçlarına uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın Arslantaş (2006) ise yaptığı araştırmada programın, öğrencilerin ilgi ve isteklerini karşılamakta yetersiz kaldığı sonucuna ulaşmıştır.

SBDÖ Programı genel amaçlarına ulaşmak için ders saatleri yetersizdir. İlgili araştırmaların tamamında ders saatinin yetersizliği yeni programın olumsuz yönleri arasında belirtilmiştir. (MEB,2006; Yükselir, 2006) Ders saatinin yetersizliği sonucu, hem ölçme değerlendirme, hem dersin amaçlarına ulaşmasının, hem de öğretme ortamının araştırıldığı çalışmalarda karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde en büyük sorunlardan birisi ders saatlerinin yetersiz olmasıdır denilebilir.

Sosyal Bilgiler dersinin, sosyal bilimler öğretimi açısından genelde yeterli bulunduğu, ancak öğrencilerdeki tarihsel kanıtları sorgulayabilme ve toplumlararası etkileşimi fark edebilme becerilerini yeterli düzeyde geliştiremediği düşünülmektedir. Bun eksikliklerin giderilmesi için öğrencilerin birinci elden tarihi kaynaklara ulaşabilecekleri müze, tarihi yapılar ve arkeolojik kalıntıların bulunduğu yerlere götürülmesi faydalı olabilir.

Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin yansıtıcı düşünme becerisinin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. İkinci (2007) tarafından yapılan araştırmada da öğretmenlerin, yeni programla ezberciliğin azaldığını düşündükleri sonucuna ulaşmıştır.

6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin bireysel farklılıklarına yeterince önem vermemektedir. Farklı zekâ alanlarına sahip öğrencilere yönelik ders kitabı, çalışma kitabı ve öğretim ortamları planlanmalıdır. Kılıçoğlu (2007)'nin yaptığı araştırmada da bu sonuca paralel olarak öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. ÖNERİLER

1. Örnekleme sadece iki öğretmenin lisansüstü eğitim almış olduğu görülmüştür. Bu sayının artırılması ve daha çok öğretmenin alanında uzmanlaşması için Milli Eğitim Bakanlığı öğretmenler için lisansüstü eğitimi teşvik edici uygulamalara yer vermelidir.
2. Sosyal Bilgiler ders ve öğrenci çalışma kitapları genel amaçlar doğrultusunda sürekli geliştirilmelidir. Ders içeriğinin güncelliğini koruması açısından da ders kitaplarının her yıl yenilenmesi gerekmektedir.
3. Altıncı sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerine daha fazla değinilmesi gerekmektedir.
4. Tüm Dünyayı ilgilendiren küresel konulara ve bölgesel gelişmelere ders içerisinde daha fazla yer verilmelidir.

5. Dersin öğretiminde özel öğretim yöntemlerine daha fazla yer verilebilir. Bu sayede öğrencinin tarihsel kanıtları sorgulayabilmesi, uluslar arası etkileşimi analiz etmesi sağlanabilir.
6. Sosyal Bilgiler ders saatleri, genel amaçların ve ders kazanımlarının nitelikleri göz önünde bulundurularak artırılmalıdır.
7. Öğrencilerin yansıtıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesi için ders kitaplarında ve öğretim ortamında, öğrencinin gündelik yaşamından daha fazla örnekler bulunması faydalı olabilir.
8. Araştırma konusu farklı veri toplama araçları kullanılarak, başka illerde tekrarlanabilir.
9. Araştırmada geçen grupların, araştırma içersindeki kavramlarla ilgili algıları başka bir araştırma konusu olarak ele alınabilir.

KAYNAKÇA

- ACAR, H. (2007). **Yeni İlköğretim Programlarının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Osman Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AKGÜN S. ve M. ULUĞTEKİN (1989). "Misak-ı Maarif" Atatürk Yolu. yıl:2 sayı:3. sf. 335-343.
- ARSLANTAŞ, S. (2006). **6. ve 7. Sınıflarda Sosyal Bilgiler Dersi Program Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AYDIN, S. (2007). **İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Müfredatının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AYKAÇ, N. ve BAŞAR, E. (2005). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programının Değerlendirilmesi**. Eğitimde Yansımalar VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu. (14–16 Kasım 2005). Ankara: Sin Matbaacılık.
- AYTEN, P. (2006). **İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Dersini Yürüten 4.ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına İlişkin Görüşleri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- BALCI, A. (2009). **Sosyal Bilimlerde Araştırma –Yöntem, Teknik ve İlkeler**, Ankara: Pegem.
- BİLGİLİ, A. S.(2009). **Sosyal Bilgilerin Temelleri**, Ankara: Pegem.
- BİNBAŞIOĞLU, C.(1981). **Özel Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.
- BİNBAŞIOĞLU, C. (2005). **Türk Eğitim Düşüncesi Tarihi**. Ankara:Anı Yayıncılık.
- BULUT, İ. (2006). **Yeni İlköğretim Birinci Kademe Programlarının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş.(2008). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**, Ankara: Pegem.

- COŞKUN, A. (2007). **İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Öğretmen Görüşlerine İlişkin Nitel Bir Çalışma**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Başkent Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÇAKAR, Ö. ve ÖNER, Ü. **Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Öğrenci Gözüyle Öğretmenden Beklentiler**. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi (5-7 Eylül 2007). Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- ÇELENK, S. (2000). **İlköğretim Programları ve Gelişmeler**, Editör: A Tazebay, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- DEMİRCİOĞLU, İ. H. (2005). **Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar**, Ankara: Anı Yayıncılık.
- DEMİREL, Ö. (2008). **Eğitimde Program Geliştirme**, Ankara: Pegem.
- DEMİREL, Ö. (2008). **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme**, Ankara: Pegem Akademi
- DEVECİ H. (2002). **Sosyal Bilgiler Dersinde Probleme Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Derse İlişkin Tutumlarına, Akademik Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi**, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı Doktora Tezi
- DOĞANAY, A. ve SARI, M. (2008). **Öğretmen Gözüyle Yeni Sosyal Bilgiler Programı: Adana İlinde Bir Araştırma**. Ankara: İlköğretim Online, 7(2), 468-484. <http://ilkogretim-online.org.tr>
- DOĞANAY, A. (2002). **"Sosyal Bilgiler Öğretimi", Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, (editör: C. Öztürk ve D. Dilek) Ankara: Pegema Yayıncılık.
- DÖNMEZ, C. (2003). **"Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler" Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler**, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- ECE, B. (2007). **İlköğretim Birinci Kademe 2005 Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- EKİNCİ, A. (2007). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Yapılandırmacı Yaklaşım Bağlamında Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Osman Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- ENGLE, S.H. ve OCHOA, A. (1988). **Education for Democratic Citizenship: Decision Making in the Social Studies**, New York: Teacher College Pres.
- ERDEN, M ve AKMAN, Y. (1998). **Eğitim Psikolojisi- Gelişim, Öğrenme, Öğretme**, Ankara: Arkadaş.
- ERDEN, M. (1997). **Sosyal Bilgiler Öğretimi**. İstanbul: Alkım Yayın Evi.
- ERGÜN, M ve ÖZDAŞ, A. (1997). **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, İstanbul: Kaya Matbaacılık.
- ERGÜN, M., ERGEZER, B, Çevik, İ ve Özdaş, A. (1999). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Ankara: Ocak.
- ERKÖSE, E. (2007). **Yenilenen 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERSOY, A. F. (2007). **Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretmenlerin Etkili Vatandaşlık Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- GÜLMEZ M. (1998). **Belgelerle İnsan Hakları Eğitimi Birleşmiş Milletler Onyılı**, Ankara: TODAİE.
- GÜNAY, Z. (2006). **2005–2006 Öğretim Yılında Uygulamaya Başlanan İlköğretim Programlarına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- HÜRSEN, Ç. ve UZUNBOYLU, H. (2008). **İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi**. VIII. International Educational Technology Conference. (Mayıs). (Tam Metin, s. 263). Anadolu Üniversitesi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KALAYCI, N. (1988), **Cumhuriyet Döneminde İlköğretim, Hükümet Programları ve Uygulamalar**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- KALAYCIOGLU, E. (2007). **İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- KAMBER, T. (2007). **2005–2006 Yeni Öğretim Programında Sosyal Bilgiler Dersi Etkinliklerinin Uygulanabilirliğinin İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KARAGÖZ, S. Ve GREEN, E. K.(1965). **Yeni İlkokul Program Taslağı ve Ünite Çalışmaları**, Ankara: MEB ÖİYB.
- KARASAR, N.(2006). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Nobel.
- KILIÇOĞLU, G. (2007).**İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kars: Kafkas Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KISAKÜREK, M. Ali (1989). **Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Editör: Bekir Özer. Eskisehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları,.
- KISAKÜREK, M.A. (1987). **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- KULANTAŞ, N. (2007). **4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Öğrenci Ders ve Çalışma Kitapları İle Öğretmen Kılavuz Kitaplarının, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- MEB (2006). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu**, Ankara: Devlet Kitapları.
- MEB (1979). **İlkokul Programı**, Ankara: Devlet Kitapları.
- MEB (2005). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4-5. Sınıflar Öğretim Programı**, Ankara: Devlet Kitapları.
- MEB (2006). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu**, Ankara: Devlet Kitapları.
- MEB, (2004). **Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Öğretim Programı**, Ankara. Devlet Kitapları.
- MEB. (2006). **Temel Eğitime Destek Programı, Öğretim Programlarının İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programını Değerlendirme Raporu**. Kasım–2006, Ankara: Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. Erişim Adresi: http://earged.meb.gov.tr/earged/subeler/olcme_degerlendirme/dokumanlar/mufredat_degerlendirme/degerlendirme_raporu6/sosyal_bilgiler.pdf

- MOFFATT, Maurice P. (1957). **Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Çeviren: Nesrin Oran. İstanbul: Maarif Basımevi.
- MOROZ, W. ve RAYNOLDS P. (2000). *Teaching and Learning in Primary Society & Environment*. Perth, Westem Australia: Mastec, Edith Covvan University.
- NALÇACI, A. (2006). **İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programındaki Coğrafya Konularının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi** Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZTÜRK, C ve OTLUOĞLU, R. (2005). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*, Ankara: PegemA.
- ÖZTÜRK, C. ve DİLEK D. (2002). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegema Yayıncılık.
- ÖZTÜRK, C. ve DİLEK, D. (2002). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegem
- PINARBASI, D. (2007). **İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Eski ve Yeni Öğretim Programına Göre Okutulan Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Coğrafya Ünitelerine İlişkin Ölçme ve Değerlendirme Çalışmalarının Öğretmen Görüşlerine Göre Analizi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SAGLAM, H. İ. (2006). **Türkiye’deki Davranışçı ve Yapılandırmacı Sosyal Bilgiler Öğretim Uygulamalarının Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SENGER, H. C. (2007). **Yapılandırmacı Eğitim Yaklaşımları ve Bu Doğrultuda Hazırlanan Yeni Müfredata İlişkin Öğretmen Görüşleri (Kars İli Örneği)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kars: Kafkas Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SENTÜRK, S. (2007). **Yeni İlköğretim Programlarının Öğretmen ve Müfettiş Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Amasya İli Örneği)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SÖNMEZ, V. (1999). **Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**, Ankara: MEB.
- SÖZER, E. (1998a). **Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimlerin Öğretimi**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

- SÖZER, E. (1998b) “*Sosyal Bilimler Kapsamında Sosyal Bilgilerin Yeri ve Önemi*” **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Edt: Gürhan CAN, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- TERTEMİZ, N., ERCAN L. ve KAYABAŞI, Y. (2001). **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu**, Edt. Leyla KÜÇÜKAHMET, Ankara: Nobel.
- TURAN, İ. ve KARABACAK, N. (2008). **Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Öğretimdeki Yansımaları**. Millî Eğitim Dergisi. S. 177. s. 138. Ankara.
- UĞUR, T. (2006). **2005 İlköğretim 1. 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- UZUN, A. (2007). **2005–2006 Eğitim-Öğretim Yılında Uygulanmaya Başlanan Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Hakkında Öğretmen Görüşleri (Ankara İli Pilot Okullar)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÜNLÜ Aküzüm, S. (2006). **Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Pilot Uygulaması İle İlgili Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- VARIŞ, F. (1994) **Eğitimde Program Geliştirme Teori Ve Teknikler**, Ankara: Alkım yayıncılık.
- YAPICI, M. DEMİRDELEN, C. (2007). **İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri**. İlköğretim Online. 6 (2), s. 204-212, <http://ilkogretim-online.org.tr>.
- YÜKSELİR, K. (2006). **Hatay İli İlköğretim Okullarında 6. ve 7. Sınıflar Sosyal Bilgiler Dersinin öğretmen ve Müfettiş Görüşleri Çerçevesinde Amaca Uygunluğunun Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

EK1: SBDÖ PROGRAMI GENEL AMAÇLARINA ULAŞMA DÜZEYİ ANKETİ

Kıymetli Meslektaşım,

“İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Genel Amaçlarına Ulaşma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Elazığ ili Örneği)” adlı bir tez çalışması yapmaktayım. Soruları özenle cevaplamanız araştırmaya olumlu bir katkı sağlayacaktır. Cevaplarınız başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Her soruya ilişkin görüşlerinizi belirtirken soruların karşısında yer alan “tamamen katılıyorum, katılıyorum, kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” seçeneklerinin bir tanesini (X) şeklinde işaretlemeniz yeterli olacaktır. Araştırmaya sağlayacağınız önemli katkı için şimdiden çok teşekkür eder, saygılar sunarım.

Lokman POLAT

Sosyal Bilgiler Öğretmeni

1. Cinsiyetiniz : () Bayan () Erkek

2. Öğrenim Durumunuz : () Eğitim Enstitüsü () Fen-Edebiyat Fakültesi () Eğitim Fakültesi () Lisansüstü () Diğer (belirtiniz)

.....

3. Çalışma süreniz : () 1–5 yıl () 6–10 yıl () 11–15 yıl () 16–20 yıl () 21+

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
Öğrenciler 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi sayesinde;					
1. İlgi, istek ve kabiliyetlerinin farkına varır.					
2. Hak ve sorumluluklarını öğrenirler.					
3. Atatürk ilke ve inkılablarının ülke için önemini bilir.					
4. Hukuk kurallarının bağlayıcı olduğunu bilir.					
5. Kültürel mirasın korunması gerektiğini kabul eder.					
6. Yaşadığı çevrenin coğrafi özelliklerini tanıır.					
7. Dünyanın coğrafi özelliklerini tanıır.					
8. Harita ve küre kullanabilir.					
9. Grafiklerden ve tablolardan yararlanabilir.					
10. Ulusal ekonominin önemini kavrar					
11. Meslekleri tanıır.					
12. Tarihsel kanıtları sorgulayabilir.					
13. Geçmiş ve günümüz arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler.					
14. Bilim ve teknolojinin toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrar.					
15. Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.					
16. Bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetir.					
17. Kişisel sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.					
18. Toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.					
19. Toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.					
20. Ülkesini ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.					
21. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincine ulaşır.					
22. Fiziksel ve duygusal özelliklerinin farkına varır.					
23. Vatanını ve milletini sever.					
24. Laik değerleri yaşatmaya istekli olur.					
25. İnsan hakları ve demokrasi kavramlarının tarihsel süreçlerini öğrenir.					
26. Ulusal egemenlik kavramının tarihsel sürecini kavrar.					
27. Cumhuriyet kavramının ülke üzerindeki etkilerini kavrar.					
28. Laiklik kavramının ülke üzerindeki etkilerini kavrar.					
29. Dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir					

DERS KİTABI;					
30. Ülke ve Dünyayı ilgilendiren güncel konuları içerir.					
31. Ekonomiyle ilgili temel kavramları içerir..					
32. Ekonomiyle ilgili temel kavramları örnekleriyle açıklar					
33. Meslek tanıtımına ilişkin konuları içerir.					
34. İnsan hakları ve demokrasi kavramlarının tarihsel süreçlerini içerir.					
35. Türk kültürünün temel öge ve süreçlerini içerir.					

ÖĞRETMEN;					
36. Sınıfta demokratik bir ortam oluşturmaya çalışır.					
37. Öğrencilerin orijinal fikirlerini destekler.					
38. Derslerde harita, küre kullanır.					
39. Derslerde tarih şeridi kullanır.					
40. Derslerde bilgisayar kullanımına önem verir.					

ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI;					
41. Öğrencilerin bireysel öğrenmelerini sağlar.					
42. Öğrencilerin, bilgiyi dönüştürerek çeşitli biçimlerde kullanmasını sağlayan etkinlikleri içerir.					
43. Duygusal özelliklerinin fark ettirmeye yönelik etkinlikler içerir.					
44. Öğrencilerin analiz etme yeteneğini kullanacakları etkinlikler içerir.					
45. Duyuşsal kazanımlara yönelik etkinlikler içerir.					

GENEL DEĞERLENDİRME;					
46. Sosyal Bilgilerin amaçları toplum ihtiyaçlarına uygundur.					
47. Sosyal Bilgilerin amaçları öğrenci ihtiyaçlarına uygundur.					
48. Ünite kazanımları genel amaçları gerçekleştirmeye yöneliktir.					
49. Genel amaçlara ulaşmak için ders saati yeterlidir.					
50. Öğrencilerin bireysel farklılıklarına önem verilmektedir.					

EK 2. VALİLİK OLURU

T.C.
ELAZIĞ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.23.00.09-STJ./ 4406
Konu : Araştırma (Anket) izni

19 Kasım 2009

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Fırat Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekterliğinin 09.11.2009 tarih ve 12927 sayılı yazısı.

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Lokman POLAT'ın "**İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Genel Amaçlarına Ulaşma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Elazığ İl Örneği)**" Konulu Tezi ile ilgili geliştirdiği Anketi Müdürlüğümüze bağlı ilköğretim okullarında görev yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine uygulamak için izin isteği, ilgi yazı ile bildirilmiştir.

Konu ile ilgili olarak Müdürlüğümüz AR-GE biriminde "Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul ve kurumlarda yapılacak araştırma ve araştırma desteğine yönelik izin uygulama yönergesi" çerçevesinde oluşturulmuş olan Bilimsel Araştırma İzni Değerlendirme Komisyonu 17/11/2009 tarihinde Müdürlüğümüz AR-GE Biriminde toplanarak başvuru hakkında gerekli inceleme ve değerlendirmeyi yapmış olup söz konusu Anket çalışmasının yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

M. Zeki ULUFER
Millî Eğitim Müdürü a.
Şube Müdürü

OLUR
/11/2009

Nihat BÜYÜKBAŞ
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Zübeyde Hanım C. Hükümet Konağı Kat : 5
23100-ELAZIĞ
Tel: 0 424 2385024-25-26-27-28
Fax: 0 424 2333670
elazigmem@meb.gov.tr / elazig.meb.gov.tr

ÖZGEÇMİŞ

Lokman POLAT 01.08.1980 tarihinde Konya’da dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini Polatlı’da tamamladı. Afyon Kocatepe Üniversitesi Uşak Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü’nden 2002 yılında mezun oldu. Aynı yıl Uşak’ta Sosyal Bilgiler öğretmenliğine başladı. 2008 yılında Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans Eğitimine başladı. Afyon ilinde ilköğretim okulu müdür yardımcısı olarak görevini sürdürmektedir.